№ 115 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 28

1908

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 28 № 115

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Базарная ул. д. Тамамшева № 16. կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յունիսի 5-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին
ԳԱՅԻԱՆԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
(Պասկեվիչյա փողոց, № 13)
կայանալու է
Կովկասի հայոց դպրոցների ուսուցիչների և վարժուհիների միութեան
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

1) Կենտր. վարչութեան գործունէութեան տեղեկագիրը. ա) դպրոցական մարմինների յարաբերութիւնները. 2) ուսուցիչների նտեսական դրութիւնը բարւոքելու միջոցներ. գ) «Նոր Դպրոց». դ) մանկավարժական դասընթացներ. ե) ցերեկոյթներ և այլն:
2) 1908/9 թ. նախահաշւի հաստատութիւնը:
3) Ընտրութիւն կենտր. վարչութեան անդամների և փոխանդամների և վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամների:

Կենտրոնական ընդհանուր ժողովին մասնակցելու հրաւիրւած են միութեան բոլոր ճիւղերի անդամները:
Անդամ համարվում են այն ուսուցիչները, որոնք վճարել են 1908/9 թ. անդամավճարը:
(28, 1 և 5) ա. 3—1

Նախազգուշացում

Դ. Զ. ՍԱՐԱՋԵՎ

Д. З. Сараджевъ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԳՐԱ

ՍԵՆԵԱԿԻՑ

Նորերս ի վաճառ է հանվել օղի (столовое вино)
„ԸՆԿ. Գ. Մ. ՍԱՐԱՋԵՎ“ „Т-во Г. М. Сараджевъ“
ֆիրմայով և մերին կատարելապէս նման էտիկետներով, նպատակ ունենալով մոլորեցնել պ. պ. սպառողներին, մեր ֆիրմայի հռչակով օգտվելու նպատակով:
Թողնելով դատարանին ապրանքի տարածման այդպիսի մի ձևի գնահատութիւնը, գրասենեակը խնդրում է յարգելի հասարակութեան ուշադրութիւն դարձնել ֆիրմայի էտիկետների վրա անուան և հօրանուան սկզբնական տառերին,
„Դ. Զ.“ „Д. З.“
նոյնպէս գործարանի դրօշմի՝ «այծեամը ժայռի վրա»:
(օ. մ.) առ. 25—24

Ուրբաթ, մայիսի 30-ին
ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
նշանակված է
Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան
ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԿԱՆ ՆԻՍՏԸ
ուր ընկերութեան պատւաւոր անդամ
Ն. ՄԱՌՌԸ
ռուսերէն լեզուով կը զեկուցանէ 1907 թ. իր կատարած
Անիի պեղումների
մասին
I. Երերոյքի տաճարը V—VI դարում.
II. Բագրատունիների պալատի աւերակների պեղումները:
Տոմսակները կարելի է ստանալ պ. Ե. Ծատուրեանի խանութում. արժեն 2 ր. մինչև 30 կ.:
Սկիզբն է երեկ. ժամը 8-ին
Նախագահ ընկ.՝ Ա. Մելիք-Ազարեան
(չ. հ. ու.) ա. 3—1

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. Բաբայեանը
այս ամառ շարունակելու է ընդունել ներվային և ջղային հիւանդներ Կիսլովոդսկում և Եսսենտուկում, մայիսի 16-ից մինչև սեպտեմբերի 15-ը:
[չ. ու. կ.] ա. 12—12

ՀԱՄԱԿԱՐԳՎԱԾ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

I

Պրոֆէսոր Մառը ուրբաթ օր, մայիսի 30-ին, արտիստական ընկերութեան դահլիճում կը կարդայ մի մանրամասն զեկուցում Անիում և նրա շրջակայքում իր կատարած ուսումնասիրութիւնների մասին:

Այդ զեկուցումը, անշուշտ, մի անգամ ևս կը յիշեցնէ մեր հասարակութեան, թէ որքան հարուստ պատմագրական նիւթ կայ դեռ մնացած այն յիշատակարանների մէջ, որոնք մնացել են հայի նախկին կուլտուրայից:

Հնագիտական ուսումնասիրութիւնները, որոնք կատարվում են Անիի շրջակայքում պրոֆէսոր Մառի ղեկավարութեամբ, ենթարկվում են որոշ սիստեմի և կրում են գիտնական հետազօտութիւնների բնաւորութիւն:

Եւ եթէ Մառի տրամադրութեան տակ լինէին աւելի մեծ գումարներ ու աջակիցների ամբողջ խմբեր, նա կարող կը լինէր ուսումնասիրութեան մի ընդարձակ ցանց կազմակերպել և առաջ տանել թէ պեղումների և թէ ուրիշ հետազօտութիւնների գործը ամբողջացրած ծրագրով և որոշ սիստեմով:

Իսկ ծրագիրների ամբողջացումը և որոշ սիստեմի հետևումը էական նշանակութիւն ունեն հնագիտական-պատմագրական ուսումնասիրութիւնների արդիւնաւէտութեան համար:

Բացի Անիի շրջանից՝ հատ-հատ պեղումներ և հետախուզութիւններ կատարվում են երբեմնապէս մեր երկրում նաև ուրիշ անձերի ձեռքերով և յայտնագործում են հետաքրքրական նիւթեր, որոնք լոյս են սփռում հայկական կուլտուրայի և պատմութեան վրա: Ժամանակի ընթացքում հետախոյզների թիւը կը մեծանայ և մեր երկրի զանազան անկիւններն դարձած կը լինեն ուսումնասիրութիւնների ասպարէզ:

Սակայն մեր առաջ մի խնդիր է հանդէս գալիս այդ ուսումնասիրութիւնների վերաբերեալ:

Դա այն խնդիրն է, որի մասին մենք արդէն ակնարկեցինք: Այն է, ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար մի ամբողջացրած ծրագիր և մի որոշ սիստեմ մշակելու խնդիրը:

Երբ որ ուսումնասիրութիւններ կատարող խմբերը հետևում կը լինեն որոշ սիստեմի և իրանց գործունէութեան մէջ աշխատում կը լինեն պատասխաններ տալ որոշակի դրած հարցերի, այն ժամանակ բազմաքանակ հետազօտողների մէջ կը կայանայ գիտնական կապ և երկրի զանազան տեղերում ցրված գործերը կը մտնեն մի մեծ ամբողջացրած ծրագրի մէջ, որի իրագործումը իսկապէս կը ծառայէ գիտնական ուսումնասիրութիւնների հիմնական նպատակներին:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Պետերբուրգ, 26 մայիսի

Երեկոյեան ժամը $7^{1}/_{2}$-ին Նոր-Պետերգոֆից կայսերական գնացքով Ռեվէլ մեկնեցին Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհին, Գահաժառանգը և Օգոստափառ օրիորդները՝ անգլիական Թագաւորի հետ տեսնվելու համար: Նոյնին Մեծութիւններին ուղեկցում են պալատի մինիստրը, պալատական կոմենդանտը, պալատի մինիստրութեան դիւանապետը, զինուորական դիւանապետը, շքախումբը և շքախմբի օրիորդները: («Հ. Գ.»)

—

Պետերբուրգ, 26 մայիսի

Երեկոյեան ժամը 9-ին Գատչինայից Ռեվէլ մեկնեցին Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորովնան, հէլլէնների Թագուհին, Մեծ Իշխանուհի Օլգա Ալէքսանդրովնան, Մեծ Իշխան Միխայիլ Ալէքսանդրովիչը և Օլդենբուրգի պրինցը՝ շքախմբի ուղեկցութեամբ:

(«Հ. Գ.»)

—

Պետերբուրգ, 26 մայիսի

Առաւօտեան ժամը 10-ին «Ալմազ» յածանաւով Ռեվէլ մեկնեցին մինիստրների խորհրդի նախագահը և ծովային ու արտաքին գործերի մինիստրները:

(«Հ. Գ.»)

—

Կիլ, 26 մայիսի

Երէկ կէսօրից յետոյ տեղս եկաւ անգլիական «Վիկտորիա և Ալբերտ» զբօսանաւը: Պրինց Հենրիխը կնոջ հետ և պրինց Սիգիզմունդը այցելեցին զբօսանաւ և ողջունեցին Թագաւորին, Թագուհուն և Վիկտորիա պրինցեսին: Երեք քառորդ ժամից յետոյ նրանք դուրս եկան զբօսանաւից: Զբօսանաւը գերմանական ինն ականանաւերի ուղեկցութեամբ անցաւ առաջ՝ դէպի Ռեվէլ:

(«Հ. Գ.»)

—

Ռեվէլ, 26 մայիսի

Քաղաքում մեծ կենդանութիւն է տիրում: Ամենուրեք ծածանվում են դրօշակներ: Հիւրանոցներում տեղ չը կայ: Հարիւրաւոր դրօշակներ զարդարում են նաւերը: «Ալէքսանդր II» և «Ռոսսիա» յածանաւերը անցան Բալտիկ ծովը: Նաւահանգստում ներկայումս գտնվում են չորս ականանաւ: Եղանակը հրաշալի է: («Հ. Գ.»)

—

Ռեվէլ, 26 մայիսի

Առաւօտեան ժամը 8-ին կայսերական «Շտանդարտ», «Պօլեարնայա զվէզդա», «Ցարեվնա» զբօսանաւերը և «Ասիա» յածանաւը՝ 18 ականանաւերի, ութ յածանաւերի ուղեկցութեամբ տեղս ժամանեցին: («Հ. Գ.»):

—

Կրոնշտադ, 26 մայիսի

Երէկ «Շտանդարտ» և «Պօլեարնայա զվէզդա» զբօսանաւերը և «Տրուխմինէյ», «Ուկրայնա», «Ստրաշնի», «Զաբայկալէց» և «Վօյսկօվօյ» ականանաւերը դուրս եկան ծով: («Հ. Գ.»)

—

Պետերբուրգ.—Պետական Դուման իր՝ մայիսի 22, 23 և 24-ի նիստերում մանրամասն կերպով և բազմակողմանի քննութեան առնելով ծովային մինիստրութեան նախահաշիւը, 194 ձայնով ընդդէմ 78-ի ընդունեց բիւջէտային յանձնաժողովի առաջարկութիւնը և մերժեց այն 11,250,000 րուբլի գումարը, որ մինիստրութեան նախագծով որոշված էր նոր զրահապատ նաւեր կառուցանելու համար: («Հ. Գ.)

—

Պետերբուրգից մայիսի 24-ին հեռագրում են «Касп.» լրագրին.

Պետական Դումայի երէկվայ նիստի առիթով „Нов. Вр.“ լրագիրը արձանագրում է, որ այդ օրը առաջին անգամ երրորդ Դումայում յսկի եղան բացականչութիւններ՝ «հրաժարական տալ»:

Հոկտեմբերեաններն ու չափաւոր-աջակողմեանները պահանջում են վերակազմել պետական պաշտպանութեան խորհուրդը՝ դարձնելով նրան պատասխանատու հաստատութիւն, գլուխ ունենալով պրեմիէրին:

Ծայրայեղ աջակողմեանները ծովային մինիստր ադմիրալ Բօստրեմի պատասխանի մասին խօսում են արտասովոր խիստ լեզուով:

Հաղորդում են, որ Բօստրեմը պաշտպանում էր մինիստրական տեսակէտը, այլ ոչ իրանը:

Ծովային մինիստրութեան մասին եղած վիճաբանութիւնների ժամանակ ներկայ էր ադմիրալ Դուբասովը, որ յսկի կերպով պախարակում էր Դումայի վերաբերմունքը:

Բանւորական օրէնսդրութիւն կազմելու մասին հրաւիրված խորհրդակցութիւնը անսպասելի կերպով ընդհատվեց, խորհրդակցութեան մէջ մասնակցող մինիստրութեան և արդիւնաբերութեան ներկայացուցիչների միջև ընդհարում տեղի ունենալու պատճառով:

—

Լուր է պտտում, որ այս տարի աշնանը Լիվադիայում տեղի կունենայ Բալկանեան հարցում շահագրգռված բոլոր պետութիւնների ներկայացուցիչների համագումարը: Ռուսական շահերի ներկայացուցիչ կը հանդիսանայ արտաքին գործերի մինիստր Իզվոլսկին: («Звено»)

—

Կ. Պոլիս, 26 մայիսի

Յունական միսսիան բողոք ներկայացրեց այն բանի դէմ, որ Սամօսի յունաց հիւպատոսի հետ յարաբերութիւնները խզված են:

Ռուսաց դեսպանը մայիսի 25-ին մեկնեց «Ցարիցա» նաւով: Նրան ճանապարհ դրին սուլթանի, Բ. Դրան, օտարազգի պետութիւնների ներկայացուցիչները, դեսպանատան պաշտօնեաները և ռուսաց գաղութը: Դեսպանատան կառավարութիւնը յանձնվեց քարտուղար Նէլիդովին: («Հ. Գ.»):

—

Կ. Պոլիս, 26 մայիսի

Արնաուտ-քէօյում, Բօսֆորի ափին, գիշերս այրվեցին 200 տներ: Կան մարդկային զոհեր: («Հ. Գ»)

—

Սօֆիա, 26 մայիսի

Նախկին մինիստր-նախագահ Բաղօսլավովը, որ այժմ լիբէրալ կուսակցութեան պարագլուխներից մէկն է, մայիսի 26-ի առաւօտեան Պլէվկայի մօտ ընկել է կառքից և շատ լուրջ ջարդուածքներ ստացել: («Հ. Գ.»)

—

Թաւրիզ, 26 մայիսի

Ձեռքի տակ ունեցած տեղեկութիւնների համաձայն, բոլոր հեռագրաթելերը Ղազվինի և Թէհրանի միջև կտրտված են:

Ռուսաստանի պահանջների հաշւին պարսիկները հեռագրով Թիֆլիս փոխադրեցին 50,000 րուբլի: («Հ. Գ.»)

—

Օմահա, 26 մայիսի

Մայիսի 23-ին Հարաւային Նեբրասկում և Հիւսիսային Կանզասում անցաւ ուժեղ փոթորիկ, ուր մեծ աւերածութիւններ գործեց ընդարձակ տարածութեան վրա: Բայրոնում, Ժընէվում և ուրիշ քաղաքներում կործանվել են 75 տներ, զոհվել են 21 մարդ: Գլադստոնում հաշւում են 23 սպանված: («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 26 մայիսի

Աւստրիական Դէբրում (ճիարչաւ ?), 2400 մետր տարածութեան վրա հարիւր հազար կրօն մրցանակը տարաւ իշխան Լիւբոմիրսկու ռուսական «Ինտրիգան» ձին: («Հ. Գ.»)

—

Կիէվ, 26 մայիսի

Այրվեց եղբ. Լուրէի խւսգործարանը: Վնասները շատ մեծ են: Գործարանը ապահովագրված է 114,000 րուբլով: («Հ. Գ.»)

—

Բէլօստոկ, 26 մայիսի

Նահանգական դատարանում սկսվեց Բէլօստոկի ջարդի գործի քննութիւնը:

(«Հ. Գ.»)

—

Ուրմիա, 7 մայիսի

Ուրախ էինք՝ կարծելով որ աւերն ու արշաւանքը դադարեց: Տասն օր էր, որ սոսկումաբեր ձայներ չէին լսվում: Ամսիս 4-ին, Բարանդուզ-չայի Շամշաջեան ասորական գիւղին վրա են տալիս 60 քիւրդեր: Սարսափահար անելու համար հաժարակ են տալիս գիւղի վրա և որոշ մասը տապարներով բակի դռները կոտրատում, անասուններ և տներից ապրանք դուրս քաշում տանելու: Բնակիչները, ով ինչպէս կարողանում է, փախչում են գիւղի կենտրոնը:

Գիւղի 20-աչափ հաղիւ ինքնապաշտպան զինեալները գլուխները չեն կորցնում, տանիքներից դիրքեր են բռնում, գիշերվայ ժամը 11-ին յաժառ կռիւ են սկսում մինչև առ. ժամը $2^{1}/_{2}$-ը:

Ափսոս, իրարանցման ժամանակ սպանվում են 3, մահամերձ վիրաւորվում 3, և թեթև վիրաւորվում 3 հոգիներ, ընդամենը 9 կին, երեխայ և ծեր մարդիկ: Կուռղներից ոչ ոքչէ վնասվել:

Մի քանի տներ ամբողջովին կամ կիսով չափ թալանված և 60 գլուխ անասուններ տարված են:

Քիւրդերից սպանված են 6, վիրաւորված են 5 հոգի:

Հակահարուածը քիւրդերին սաստիկ մըրմուռ է պատճառել: Սպանվածներից մէկը բէգզադա է,—Մամմեդ-բէգի եղբայր Մուստաֆան. այդ պատճառով հրոսակապետ Մամմեդ-բէգը սպառնացել է ցերեկով գալ գիւղը տակն ու վրա անել:

Քաղաքում քանի օր առաջ Մակուի խանութիւնից եկած 250 ձիաւորները կան, նոյնքան և աւելի Զարդովլի ձիաւորներ, բացի տեղականը:

Գիւղացիք թախվելով Մօհթաշամի դուռը օգնութիւն են խնդրում, վերջինը գգուշանում է ձիաւոր ղրկել, զգուշանալով որ առիթ չը տայ քիւրդերի պաշտպանութեան համար ևս սահմանցի դուրս գալու մէջտեղը...

Ա. Տէր-Եսայեան

Յ. Գ.—Նամակս փակում էի երբ լուր բերին, թէ աւազակապետ Մամմեդ-բէգը Մօհթաշամին գանգատվելով եղբօր արիւնն է պահանջում շամշաջեանցիներից:

Այստեղից պարզ է խնդրի էութիւնը... Սա արդէն նման է ընդհանուր դրութեան:

Նոյն

ՄԻՋՆԱԴԷՊ ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅՈՒՄ

—

Նիստ մայիսի 26-ի

Նիստը բացվում է առ. ժամը 8 և 29 րոպէին: Նախագահում է բարոն Մէյէնդորֆը:

Մի քանի օրինագծեր ընդունելուց և Պետական Խորհրդին յանձնելուց յետոյ անցնում է այն օրինագծի քննութեան, որով առաջարկվում է 1908 թւի համար 36,329 րուբլի յատկացնել պետական գանձարանից ռուսական պատկերագրութեան հոգաբարձութեան յանձնաժողովին իբրև նպաստ:

Կապուստինը գտնում է, որ մինչև որ այդ գործը զէմստվօներին չը յանձնվի, տնայնագործական պատկերագրութեանը օժանդակել անհրաժեշտ է:

Եւլօգի եպիսկոպոսը պաշտպանում է օրինագիծը:

Չխեիձէն գտնում է, որ Ռուսաստանում առհասարակ սրբերի պատկերներ շատ կան. բացի դրանից ուղղափառ քրիստոնեաների հաւատալիքով պատկերները կենդանարար ոյժ ունեն: Թւում է, որ եթէ այդ ոյժը գոյութիւն ունի, այն ժամանակ այդ արհեստը պէտք է պաշտպանվի այդ ոյժով: Երբ այդ չը կայ, գործը անյուսալի է:

Բարձրանում է անասելի աղմուկ, աջակողմից և կենտրոնից լսվում են ուժգին ձայներ. «Դուրս, հայդա. դուրս տարէք դրան, դա ծաղրում է մեր կրօնն ու սրբութիւնները»: Ձախակողմից աղաղակներ. «Մի խջնէք ամբիոնից, վերջացրէք ձեր ճառը. սկանդալ մի սարքէք, սա պանդոկ չէ»: Աջակողմից. «Դուրս, հեռացնել նրան 138-րդ յօդուածով»:

Նախագահող իշխան Վօլկօնսկին, որ փոխարինել է բարոն Մէյէնդորֆին, հայ-հարայ ղանգահարում է. տեսնելով որ մի փոքր հանգստացաւ, նախագահը յայտնում է, որ

Չխէիձէի խօսքերում յիրաւի որ կարելի է վիրաւորանք տեսնել։

Ձայներ աջակողմից. «Սրբապղծութիւն, սրբապղծութիւն»։

Նախագահը շարունակում է.—Բայց խօսքը պատկանում է նրան, ում որ մեղադրում են։

Չխէիձէ.—Ուղղափառ քրիստոնէութեան հայեցակէտից այդ կենդանարար ոյժը պէտք է պաշտպանէ ամէն մի գործ, որ օգուտ է տալիս այդ գործին. երբ դա չը կայ, ինձ թւում է, որ գործը անյուսալի է։ Եթէ որեւէ մէկը ինձ կապացուցէ, որ ուղղափառ քրիստոնեան չը պէտք է գործին այդպէս նայէ, այն ժամանակ ես ներողութիւն կը խնդրեմ։

Աղմուկ, աղաղակներ. «Կորիր, լիրբ»։

Կրուպենսկի.—Յոյս կայ թէ չը կայ ուղղափառ կրօնի մէջ, դա չը պէտք է ասեն այս ամբիոնից նրանք, որոնք չեն հաւատում ուղղափառ դաւանութեանը. Նրանց տեղը այստեղ չէ։ (Աղմուկ, ձայներ. «Հեռացնել, կրօնը չը պէտք է ծաղրել. խնդրում ենք դադար». աղմուկ)։

Նախագահը յայտարարում է 10 րոպէով ընդմիջում։

Ժամը 11 և 29 րոպէին նիստը վերսկըսվում է։

Նախագահ.—Պարոններ, հէնց այս րոպէիս խօսած Դումայի անդամ Չխէիձէի ասածների մէջ երեւում են վիրաւորական խօսքեր մեզանից իւրաքանչիւրի կրօնական զգացմունքին, և անգամ ակնարկ չէ կարելի անել որեւէ մէկի կրօնական զգացմունքի մասին։ Այդ խօսքերում կարելի է ուղղակի սրբապղծութիւն տեսնել։ Առաջարկում եմ Դումայից հեռացնել Դումայի անդամ Չխէիձէին 15 նիստերից։ Նակազի 117-րդ յօդուածի համաձայն բացատրութիւն կարող է տալ կամ ինքը Չխէիձէն, կամ նրանից լիազօրված որեւէ մէկը։

Չխէիձէ.—Իմ խօսքերի իմաստը կայանում է նրանում, որ ես կամենում էի ասել, որ եկեղեցին պաշտպանելու գործը, պատկերանկարչութիւնը պաշտպանելու գործը, դաւանութեան վերաբերող գործը,—դա ամենից առաջ հաւատացեալների գործ է։ Իսկ ինչ վերաբերում է նրան, որ իմ խօսքերը սրբապղծութիւն համարվեցին, որ իմ խօսքերը դիպան ներկայ եղողներից մի քանիսի կրօնական զգացմունքներին, ես պէտք է ասեմ, որ այն վարդապետութեան հիմնական դրութիւնը, որին ես էլ եմ պատկանում, ոչ ոքի չէ վերաբերում այնպէս, որ դիպչէ կամ վիրաւորէ կրօնական զգացմունքները։ Ուստի կրկնում եմ իմ բողոքը ինձ վերագրված նպատակի դէմ։

Քուէարկութեամբ 170 ձայնով ընդդէմ 80-ի Չխէիձէն հեռացվում է 15 նիստերից։

Գեգեչկորի.—Նկատի առնելով, որ Դումայի մեծամասնութեան որոշումով իմ ընկերոջ վրա, առանց որեւէ հիմքի, բռնութիւն գործ դրվեց (աղմուկ աջակողմից), մենք բողոքում ենք և, բողոքելու ուրիշ ձև չունենալով, հեռանում ենք նիստի դահլիճից։

Ձայներ. «Ցտեսութիւն»։

Պուրիշկեվիչը տեղից.—Եթէ դուք այստեղ չը գայիք, աւելի լաւ կը լինէր, կովկասեան «մայմուններ»...

Գեգեչկորին գնալով.—Սրիկայ...

Սօցիալ-դեմօկրատները հեռանում են դահլիճից։

Երկար վիճաբանութիւններից և ռեֆերենտի եզրափակելուց յետոյ օրինագիծը ընդունվում է։ («Հ. Գ.»)

ԱՄԱՌԱՅԻՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ ԳԻՒՂԵՐՈՒՄ

Մի քանի օրից յետոյ, յունիսի 1-ին, կը բացվեն ամառային դասընթացքներ երկու ճիւղի վերաբերեալ՝ կաթնատնտեսութեան և անասնաբուծութեան։

Դասընթացքները կը բացվեն Երեւանեան երկաթուղու գծի վրա, Համամլի գիւղում։

Դասընթացքները կը տևեն երեք ամիս, մինչև օգոստոսի վերջը։

Աշակերտել կարող են թէ գիւղացիներ և թէ ուրիշ կարգի ցանկացողներ, երկու սեռին պատկանող։

Շատ նպատակայարմար կը լինի, որ գիւղական գործիչները՝ ուսուցիչներ և վարժուհիներ, օգտվելով ամառային ազատ ամիսներից, սովորէին տնտեսութեան այդ ճիւղերը և յետոյ տարածէին նրանց այն գիւղերում, որտեղ նրանք պէտք է գործեն, իբրև մանկավարժներ։

Ուսումը կը լինի բոլորովին ձրի։ Աշակերտները կունենան ձրի բնակարան կամ գիւղացի շինութեան մէջ և կամ մասնաւոր տներում։

Արհեստի դասաւանդումը կը լինի գործնական և տեսական։

Աշակերտները գործնականապէս կը սովորեն կաթնատնտեսութեամբ և ջուլհակութեամբ։ Յատուկ մի անձն կը դասախօսէ կաթնատնտեսութիւնից։

Իւրաքանչիւր անձ, որ կը ցանկանայ դիմել դասընթացքներին, կարող է ուղիղ դիմել Համամլի և անմիջապէս սկսել իր պարապմունքները։

Երբ որ Համամլի գիւղում կը դրվի ուսուցման հիմքը, այնուհետև մի երկու շաբաթից յետոյ կը բացվեն արհեստանոցներ մերձակայ երկու գիւղերում ևս, վերաբերեալ տնտեսութեան նոյն ճիւղերին։

Մենք կը տանք պարբերաբար տեղեկութիւններ ամառային դասընթացքների և արհեստանոցների գործունէութեան մասին։

Ա. Ք.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

I

Ներկայումս հայ ազգը զբաղված է իր եկեղեցու պետի ընտրութեան խորհրդակցութեամբ։

Կաթողիկոսական խնդիրը իբրև մի համազգային հարց՝ պէտք է վերաբերվել նրան շրջահայեցողութեամբ ու լրջութեամբ։

Ապագայ կաթողիկոսից է կախված մեր դպրոցների բաղդը, մեր եկեղեցական-վանքական կալուածքների բարեկարգումը, մեր հոգևոր վարչական հաստատութիւնների օգտաւէտ ծառայութիւնը և, որ գլխաւորն է, հայ ազգի լուսաւորութեան ամենածանրակշիռ խնդիրը։

Որպէս խորհրդածութիւն՝ պարտք եմ համարում տալ յետագայ դիտողութիւններս ապագայ հայոց կաթողիկոսական թեկնածուի մասին։

Խնդիր է ծագում. Ի՞նչպիսի անձնաւորութիւն ընտրել հայոց կաթողիկոս, որ իր փորձառութեամբ, հաստատուն ու տոկուն կամքով, լուսամիտ գաղափարներով, եռանդով ու վարչական ընդունակութեամբ արդարացնէ ազգի բոլոր յոյսերն ու ակնկալութիւնները։

Որանից բղխում է հետևեալը։—

Ապագայ հայոց կաթողիկոսը պէտք է լինի բազմակողմանի զարգացած, խելապէս մի վարչական տաղանդ (գերազանցելի է համալսարանաւարտ)։

Ապագայ հայոց կաթողիկոսը պէտք է լինի ռուս լեզուն ու գրականութիւնը խոր ուսումնասիրած, անպայման ռուսաստանցի մի անձն, քանի որ նա պիտի գահակալէ Էջմիածնում, շարունակ յարաբերութեան մէջ պիտի լինի ռուս կառավարութեան հետ։

Ապագայ հայոց կաթողիկոսը պէտք է լինի սեփական համոզմունքների տէր, առաջադէմ գաղափարների ու ձգտումների հովանաւորող՝ ներկայ դարի ոգով շնչող մի վեհ անձնաւորութիւն, որին Էջմիածնի կոյր միաբանութիւնը ազդել չը կարենայ։

Ապագայ հայոց կաթողիկոսը պէտք է ազդէ հայ ժողովրդի համար, պիտի լինի խնամող հայր, իր շրջապատը դիտող, կշռող ու ընդունող։

Ապագայ հայոց կաթողիկոսը պէտք է լինի 50 տարուց ոչ անց, քանի որ 72 տարեկան հասակ ունեցող կաթողիկոսների «վերջաբանութիւնը» ցանկալի հետևանքներ չունեցաւ։

Այժմ որոնենք Ռուսաստանի կուսակրօն հոգևորականութեան մէջ վերոյիշեալ բարեմասնութիւններն ունեցող անձնաւորութիւններին։

Ռուսաստանի եպիսկոպոսների ու արքեպիսկոպոսների մէջ չը կայ և ոչ մէկը. դրանցից ազգը պէտք է բոլորովին ձեռք վերցնէ, նոյնը և Էջմիածնի միաբանութիւնը։

Ռուսաստանի վարդապետների մէջ թերևս գտնվին յարմարները, որոնց կարելի է ժամանակին ժառանգիչ անել։

Բայց եթէ ազգը ուզում է խելացի գտնվել՝ պէտք է ապագայ կաթողիկոսին ընտրէ բուն ժողովրդի միջից, որպիսի օրինակ մենք ունեցել ենք։ Թուրքահայը պատրաստվում է կրկին իր միջից ընտրել հայոց կաթողիկոս. մի դուցէ նոյնիսկ նա ունի իր արժանաւոր թեկնածուն։ Սակայն ժամանակ է թողնել ազգասիրական տենչերն ու պատգամաւորական քմահաճութիւնը։

Կ. Պոլսի պատրիարքարանի մենաշնորհում մի տեսակ խոհեմական ցաւ է տիրապետում. Թիւրքահայը ձգտում է միշտ ընտրել կաթողիկոս Պոլսի պատրիարքներից։ Ո՞վ գիտէ, ներկայ Օրմանեան պատրիարքի համար պատրաստութիւններ է տեսնում... Բայց այդ ոգով առաջնորդվելը երբեք օգտաւէտ չէ ազգի ընդհանուր շահերին։

Թիւրքահայի կուսակրօն հոգևորականութեան շրջանը բոլորիս յայտնի է, մանաւանդ «արմաշականներինը», որոնցից ներկայումս ոչինչ սպասել չէ կարելի։

Գարեգին բ. Սարեան

Մօզդօկ

II

Կաթողիկոսական հարցի հետ հրապարակ են գալիս և մի շարք խորհրդածութիւններ, որոնք անմիջական կապ ունեն այդ խնդրի հետ։

Կան խորհրդածողներ, կարծողներ, որ այսուհետև աւելորդ է հայ եկեղեցով և հայ հոգևորականութեամբ կամ հայրապետութեամբ զբաղվելը. այդ խնդիրները հնացած են, և մոռացութեան ծովը պիտի նետել նրանց։ Այդպիսիները, պարզ է, կամենում են ազգի մի ամենաչնչին մասը, որոնք վարակված ժողային-մակերևոյթային յղացքողներից՝ յաւակնութիւն ունեն ազգի ճակատագիրը որոշելու, չը խրատված նոյնիսկ իրանց անցեալ արհաւիրալից փորձառութիւններից։

Կան մտածողներ, որ հայ եկեղեցին և հոգևորականութիւնը անհրաժեշտութիւններ են ազգի համար, և դրանք երբեք իրանց հմայքը չեն կորցնի ազգութեան մեծամասնութեան համար։

Կան մտածողներ էլ,—և մենք հաւատացած ենք, եթէ ոչ ազգի մեծամասնութիւնը, բայց նրա գիտակից մասը,—որ, հայ եկեղեցին լինելով ժողովրդական-ռամկավար, երկար, շատ երկար ժամանակ իր կոչումը և նշանակութիւնը չի կորցնի, եթէ եկեղեցին յարմարվելով ժամանակի պահանջներին ու պայմաններին՝ հարկ եղած ու անխուսափելի բարենորոգութեան ենթարկվի։ Մենք ևս ուզում ենք համակարծիք լինել վերջին տեսակի մտածողների հետ, այն հաստատ համոզումով, որ եթէ ապագայ կաթողիկոսը վերանորոգութեան և բարենորոգութեան չենթարկէ հայ եկեղեցին, օրըստօրէ նա իր ազգեցութիւնը կը կորցնի, չի ունենայ արժանաւոր հոգևոր դասակարգ և հայ կեանքում այլ ևս գործօն և օգտակար դեր կատարելու բոլորովին անընդունակ կը լինի։

Պարզ քրիստոնէական եկեղեցին այնպիսի աւանդական, սնոտիապաշտական, ձևական աւելորդապաշտութիւններով է խճողվել, որ եթէ եկեղեցու հիմնադիրը այցելելու լինի մեզ, չի ճանաչի իր հիմնածը։ Վերանորոգութեան ենթարկվելիք բազմաթիւ կարգերից, ծէսերից կամ օրէնքներից ես վերցնում եմ միայն մէկը, որը երկար տարիներ իմ խորհրդածութեան առարկան է եղել և որի հետ չեմ կարողացել հաշտվել.—այդ մեր հոգևորականութեան համար օրէնք դարձած կուսակրօնութիւնն է։ Կուսակրօնութեան գաղափարը, ըստ իս, մի անբնական երևոյթ է։ Կուսակրօն մարդը, իմ կարծիքով, գործնական, աշխարհի մարդ չէ, կուսակրօն մարդը յարմար չէ այնպիսի պաշտօնի համար, որն անպայման գործնականութիւն, կեանքի ծանօթութիւն է պահանջում։ Կան զգացումներ, որոնք կուսակրօն մարդու համար բոլորովին օտար են և որոնց երբեք չէ կարելի տեսականօրէն կամ արհեստականօրէն արթնացնել բնականին նմանեցնելու դիտումով։

Մեր նախնիքը մի լաւ ասացուած կամ խօսքի ձև են մեզ ժառանգութիւն թողել, որն ամբողջ փիլիսոփայութիւն է իր մէջ պարունակում։ Ժողովրդական լեզուի մէջ յաճախ գործ է ածվում «աշխարհ մտնել» խօսքերը, որը նոյնանիշ է ամուսնանալ բառին։ Այս ինչը դեռ «աշխարհ չէ մտել» ասելով, հասկացվում է, որ՝ այս ինչը դեռ չէ ամուսնացել։ Այս-ինչը դեռ չէ ամուսնացել ասելով, ուզում ենք ասել, որ նա դեռ «աշխարհ չէ մտել»...

Աշխարհ չը մտած մարդը ի՞նչ հասկացողութիւն կունենայ «աշխարհի» մասին. աշխարհ չը մտած մարդուն ինչպէս յանձնել «աշխարհ» կառավարելու գործը։ Հին անապատական, ասկետական կեանքը այլ ևս կորցրել է իր հրապոյրը, և ներկայումս մենք այդպիսի կեանքը համարում ենք աննպատակ և նոյնիսկ խելագար։

Փորձն էլ ցոյց է տալիս, որ մեր ներկայ հոգևորականութեան գիտակից դասն էլ խոյս է տալիս այդպիսի կեանքից, վանական խուցերից և ուզում է ժողովրդի հետ շփվել, ժողովրդի մէջ լինել, ժողովրդի մէջ գործել։ Ժողովրդի մէջ գործող հոգևոր պաշտօնեայի առաջ մենք այնպիսի խոչընդոտներ չը պիտի նետենք, որոնք կասեցնում են պաշտօնեայի համարձակութիւնը և ազատութիւնը, ժողովրդի մէջ գործող պաշտօնեան չը պիտի ենթարկված լինի հակաբնական օրէնքի ճնշման, որպէսզի հնարաւորութիւն ունենայ. ամբողջ աշխարհային, գործնական կեանքը ըմբռնել իր բոլոր ելևէջներով, իր տարբեր զգացումներով։

Չամուսնանալ, զաւակ չունենալ, զաւակ չը թաղել, ընտանեկան երջանկութիւնից, վշտերից, ցաւ ու հոգսերից հասկացողութիւն չունենալ—այդ նշանակում է ծնվել, ապրել, բայց ոչ «աշխարհ մտած» կամ «աշխարհում» ապրել։

Հոգևոր պաշտօնեան իր ազգի, ժողովրդի ազատաւորն է, ծառան է, որի կոչումն է իւրեան յանձնված հասարակութեան բարօրութեան համար աշխատել. այդպիսի պաշտօնեան անմիջական կապ ունի ժողովրդի ընտանեկան հարկի հետ, նա պիտի ամոքի իր ժողովրդի ցաւը, վիշտը, նա պիտի խրատի զաւակին ծնողաց հնազանդելու, նա պիտի յորդորէ ծնողներին խնամելու իրանց զաւակներին, նա պէտք հաշտեցնէ անհաշտ ամուսիններին և այլն և այլն։

Երբ հոգևոր հայրը ծանօթ չէ ընտանեկան հարկի, ծնողական զգացումների, ամուսնական կեանքի փոխադարձ յարաբերութիւններին, այդպիսի մի պաշտօնեայ ինչքա՞ն յարմարութիւն ունի ժողովրդի խառնուրդում գործելու և ստանձնելու մի խիստ պատասխանատու պաշտօն, կոչում։ Այդպիսի հանգամանքներում գործող պաշտօնեայի գործունէութիւնը չէ կարող լինել գիտակից և անկեղծ։

Վերջին տարիներս մենք ականատես ենք լինում այնպիսի երևոյթների, որոնք ապացուցանում են, որ ոչ միայն հասարակութեան մեծամասնութիւնն է մեզ պէս մտածում, այլ իրանք՝ հէնց կուսակրօններն էլ, չը յարմարվելով այդ հակաբնական դրութեան, ստիպված են լինում ուխտադրժութեան ամօթալի քայլեր անել։ Որքան էլ մեղադրենք այդպիսիներին, միաժամանակ չը պիտի մոռանանք, որ մեղմացուցիչ հանգամանքները այդպիսիների խոստմնազանցութիւնները, մեղքերը բաւական թեթևացնում են։

Թողնենք ուխտադրուժներին և եթէ մի յետադարձ հայեացք գցենք վերջին տասը տարիների վրա, կը համոզվենք, որ այդ մասը մտնողներ այլ ևս չը կան։

Մենք չենք կարծում, որ ապագայ կաթողիկոսի օրով էլ, եթէ պայմանները նոյնը մնան, մեր հոգևոր կուսակրօն դասը արժանաւոր թեկնածուներ ունենայ։

Իսկ որոշ և անհրաժեշտ բարեփոխութիւններից և կուսակրօնութեան վերացումից յետոյ՝ մենք հաւատացած ենք, որ այդ կոչումը իրանց վրա ընդունողներ շատ կը լինեն, և այն ժամանակ հեշտ կը լինի արժանաւորագոյններից միայն ընտրութիւն անել, որոշ ցենզ պահանջել, որով հնարաւոր կը լինի մեր հոգևոր դասի թէ կրթական և թէ բարոյական մակերևոյթը բարձրացնել։ Այսպիսով վերանորոգված եկեղեցին դեռ շատ երկար տարիներ իր ազգեցութիւնը, իր նշանակութիւնը չի կորցնի, և ամբողջ հայութեան հայեացքը յառած կը լինի դէպի Էջմիածին, դէպի հայոց հայրապետութիւն։

Ի դէպ՝ աւելորդ չեմ համարում յիշել հանգուցեալ հայրապետի բնորոշ յանդիմանական հետևեալ խօսքերը, ուղղված Ատրպատականի նախկին թեմակալներից մէկին, որը բաւական նեղութիւն էր տալիս մի օտարական ընտանիքի և զաւակների տէր քահանայի. «Ընտանիք չունես՝ սէր գիտենաս, զաւակ չունես՝ գութ ունենաս... ինչ ես ուզում այդ քահանայից»... Այս խօսքերով արդեօք հանգուցեալ հայրապետը չէ՞ր բողոքում հոգևոր կարգերի դէմ. այրի քահանաների կրկնամուսնութեան առիթով նրա յարուցած օրակարգը, որը դժբաղդաբար Երուսաղէմի և Պոլսի պատրիարքների կողմից խոչընդոտների հանդիպեց, արդեօք նշան չէ՞ր հին կարգերի անգործնականութեան և ապիկարութեան, որոնց բարձման մասին հանգուցեալ հովւապետը ջանքեր էր գործ դնում։

Ով ուզում է լինի մեր ապագայ կաթողիկոսացուն, եթէ ցանկանում է, որ եկեղեցին և ժողովուրդը կապված, զօդված լինեն իրար հետ, աթոռ հասնելուց և օծումն ընդունելուց անմիջապէս յետոյ իր գործունէութեան առաջին օրակարգը պիտի լինի «հայ եկեղեցու վերանորոգութեան խնդիրը»։

Մենք հաւատացած ենք, որ այսպէս է մտածում ազգի գիտակից մասը, մենք ասում ենք, որ այսպէս է մտածում ազգի գիտակից հոգևոր դասը, թէ եկեղեցու վեհանձնութեան և թէ ազգի բարօրութեան համար։ Ապագայ կաթողիկոսը տեսնենք ինչ կասէ...։

Իբօ

ԾԽԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Մշակի» այս տարվայ 58 րդ համարում պ. Միք. Աթանասեան մի յօդուած էր գետեղել «Ծխական ժողովների մասին» վերտառութեամբ, որով հրապարակի վրա էր գնում մասնաւոր ստորագրութիւններով ու կողմնակի հանրագրութիւններով այլ և այլ ծխական թէ եկեղեցական խնդիրների մասին որոշումներ կայացնելու և հոգևոր իշխանութեան շփոթմունք անելու վտանգաւոր առօրութիւնն ու ձևերը, արդարացի պահանջ էր յարուցանում կտրուկ կարգադրութեամբ վերջ դնելու այդ վտանգաւոր ու պառակտիչ միջոցների գործադրութեանը և մի անգամ ընդ միշտ սահմանելու, որ եկեղեցական համայնքին վերաբերած ամեն տեսակ խնդիրներն անպատճառ ծխական ժողովներում արծարծվեն, քննվեն, ուսումնասիրվեն ու վճռվեն և այդպիսի վճիռների մասին տեղնուտեղը արձանագրութիւններ, ծխական համախօսականներ կազմվեն ու ստորագրվեն։

Յարուցված խնդիրը արդէն իր ցանկալի լուծումն ստացած է մեր հոգևոր բարձրագոյն իշխանութեան կողմից, բայց, ինչպէս երևում է, դեռ ևս բաւական լայն չափերով խնդրի լուծումը չէ տարածված մեր ժողովրդի խաւերի մէջ։ 1907 թ. սկիզբներում մեր բարձրագոյն ու ծայրագոյն հոգևոր իշխանութեան կողմից կազմված և գործադրութեան մէջ մտցված ծխական կանոնադրութեան 14-րդ յօդուածը շատ պարզ, որոշ և բաւարար կերպով պատասխանում է պ. Աթանասեանցի յարուցած խնդրին. «Միմիայն կանոնաւոր կերպով կայացած ծխական ժողովում սահմանված և ստորագրված վճիռները և համախօսականները համարվում են վաւերական և օրինական զօրութիւն ունեցող»։ Չը բաւականացած այսքանով, նոյն յօդուածի շարունակութեան մէջ յատկապէս շեշտված են. «Ծխական ժողովից դուրս կազմված որեւէ համախօսական կամ բազմաստորագիր թուղթ, նոյնիսկ պաշտօնապէս վաւերացված ստորագրութիւններով, ոչ մի օրինական ոյժ չունեն»։ Հէնց կողմնակի կերպով ստորագրութիւններ հաւաքող, կամ ծխական ժողովի իրաւունքների դէմ այսպէս կամ այնպէս մեղանչող անբարեխիղճ անձերին սանձահարելու և նրանց արածները առ ոչինչ դարձնելու, ինչպէս և վերը յիշատակված 14 րդ յօդուածին առաւել ևս ոյժ տալու նպատակով կանոնադրութեան 15-րդ յօդուածը սահմանում է. «Եթէ իրաւասու ծխականներից մէկը ժողովի իրաւասութեանը պատկանող որեւէ գործի վերաբերմամբ խարդախութիւն, կեղծիք կամ խաբեբայութիւն է արել և ժողովի կողմից այդ ապացուցվել է՝ ժողովի յատուկ վճռով այդպիսին կարող է զրկվել նոյն գործին առ ժամանակ կամ ընդ միշտ որեւէ կերպով մասնակցելու իրաւունքից»։

Ուրեմն մեր հոգևոր իշխանութեան կողմից վերջերս խմբագրած ու գործադրութեան մէջ դրած ծխական կանոնադրութիւնը պ. Աթանասեանի յարուցած խնդիրը շատ բաւարար կերպով լուծել է, մնում է որ թէ մեր ժողովուրդը ինքը իր կողմից ամեն կերպ աշխատի անշեղ կատարելու կանոնադրութեան պահանջը և թէ մեր հոգևոր իշխանութիւնը հաստատակամ լինի իր դրած ու հաստատած կանոնադրութիւնը պինդ պահելու մէջ։ Գոնէ Թիֆլիսի Վանքի համար նոր քահանայի ընտրութեան խնդրում մեր հոգևոր իշխանութիւնը ցոյց տուեց, որ յարգում է իր այդ կանոնադրութեան յօդուածները, որի համար արժանի է շնորհակալութեան։ Մենք կանոններ ու կանոնադրութիւններ շատ ենք ունեցել, բայց կանոններով հետաքրքրվող, նրանց պահող ու կատարողներ չենք ունեցել։ Իսկ ինչ վերաբերում է ժողովի արձանագրութիւնները մի մատեանի մէջ մուծանելուն և ամփոփված պահելուն, այդ իւրաքանչիւր մի եկեղեցու վարչութեան գործն է, որ, պահանջի թուլութեան պատճառով, ափսոս որ կանոնաւորութեամբ չէ պահվում այդ. միայն ոչ թէ իսկական համախօսականները պիտի մատեանի մէջ լինեն և սրանց վաւերացրած պատճէնները առաջի առնվեն իշխանութեանը, ոչ, այլ իւրաքանչիւր մի խնդրի համար առանձին կազմված, ստորագրված ու վաւերացված համախօսականների պատճէններն են, որ պիտի մուծվեն ու պահվեն յատուկ մատեանի մէջ, իսկ իսկականները պիտի ընթացք առնեն։ Բարձր իշխանութեանը ներկայացվում են իսկական վաւերաթղթերը, այլ ոչ պատճէնները։

Մ. ա. ք. Մելեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

— Կրիվօշէինին անսպասելի կերպով երկրագործութեան մինիստրի պաշտօնի կանչելը Դումայի շրջաններում ճնշող տպաւորութիւն է թողել։ Յիշում են, որ մինիստրութեան նոր նշանակված անդամը ռուսական ժողովարանի հիմնադիրներից մէկն է։ Պուրիշկեվիչը յայտնել է. «Կրիվօշէինը մերոնցից է»։ «Рѣчь» լրագիրը նրա նշանակվելը համարում է նշան, որ քաղաքականութիւնը խիստ կերպով թեքվում է դէպի աջ։ («Кс. С.»)

— Այն մերկացումները, որ արեց Ուվարովը Պետական Դումայում,—ասում է «С.М.» լրագիրը,— կառավարչական շրջաններում տհաճութեամբ են ընդունվել։ Ուվարովի ասելով, Դուբրովինը արդէն մօտեցել էր պորտֆէլ ստանալու բաղդին, նոյնիսկ աւելի մօտիկ՝ քան իր ժամանակին Միլիւկովը։ Նոյնը և Պուրիշկեվիչը. երեք ամիս առաջ նա էլ հիմք ունէր երազելու մինիստրական պորտֆէլի համար։ Հոկտեմբերեանները գիտէին այդ մասին և մեծ ջանք գործ դրին, որպէսզի ազատեն մինիստրական բազկաթոռները Դուբրովինների ձեռքից։

— Պետական Դումայի անդամ Տիմօշկինը քր. օրէնս. 1040 րդ յօդուածի հիման վրա պատասխանատուութեան է ենթարկել «Рѣчь» լրագրի խմբագիր Խարիտոնովին և Ա. Ա. Եաբլօնօվսկուն վերջինիս «Lex Տիմօշկին» յօդուածի համար։ Այդ յօդուածը շօշափում էր Տիմօշկինի կողմից մեր դրամատիկական գեղարուեստի ուղղութեան առիթով Դումայում արված առաջարկը։

— Պետական Դումայի պատգամաւորութիւնից հեռացված Կօսօրօտովին վերապահված է Պետական Դումայի անդամի կոչումը, բայց զրկված է պատգամաւորական վարձատրութիւնից։ («Р. В.»)

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Մայիսի 26 ին Թիֆլիսի նահանգական դատարանի 2 րդ քրէական բաժանմունքում քննվեց «Закавказье» լրագրի նախկին խմբագիր Գոտուայի և Գորու գաւառի կալուածատէր իշխ. Ր. Ամիրաջիբու գործը, որոնք Թիֆլիսի նահ. դատարանի քարտուղար Սմիրնովից մեղադրվում են դիֆֆամացիայի մէջ։

Դատարանը երկու մեղադրեալներին մեղաւոր ճանաչեց և դատապարտեց իւրաքանչիւրին 25-ական րուբլի տուգանքի։

—

Մայիսի 26-ին, Թիֆլիսի դատաստանական պալատում քննվեց վրաց «Իսարի» լրագրի խմբագիր Գրիգոր Ըցխրլաձէի գործը, որ մեղադրվում է քրէական պատժագրքի 129-րդ յօդուածով։ Այս գործը անցեալ տարի քննվեց Թիֆլիսի դատաստանական պալատում, երբ պալատը Ըցխրլաձէին արդարացրեց։ Մեղադրողը վճռաբեկ բողոքագիր ներկայացրեց կառավարիչ սենատին և սենատը պալատի դատավճիռը փոխեց։

Մեղադրեալին պաշտպանում էր երդ. հաւ. Բարատովը, որը յայտնեց որ մեղադրեալը ներկայ չէ հիւանդութեան պատճառով։ Պալատը կարճ քննութիւնից յետոյ որոշեց գործը յետաձգել մի օրով, որպէսզի կարողանայ որոշել մեղադրվողի հիւանդութեան աստիճանը։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Մայիսի 26-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Զուբալովեան ժողովրդական տան դահլիճում կայացաւ կաթողիկոսական պատուիրակների ու լիազօրների խորհրդակցութեան շարունակութիւնը:

Քարտուղար Նազարէթեան կարդում է Բաթումի հասարակութեան ուղարկած հրահանգի հիմնական կէտերը և գիտութիւն ժողովականների, որից յետոյ Նախագահը ամփոփում է նախորդ ժողովում արտայայտված մտքերը և իբրև նրանց ձևակերպումն առաջարկում է մի բանաձև բաղկացած երեք կէտերից, որը ժողովականները եթէ ընդունեն՝ կը մշակվի նորը:

Ահարոնեան առաջարկում է նախ ստուգել պատուիրակների ու լիազօրների կազմը:

Բժ. Նաւասարդեան նկատում է, որ ժողովում բանաձևեր չեն կարող ընդունվել, կարձանագրվեն արտայայտված տարբեր կարծիքները և կը ներկայացվեն ուր հարկն է, իսկ եզրակացութիւններ ու որոշումներ չը պիտի լինեն, չը պիտի քուէարկվեն:

Հ. Առաքելեան.— Միանգամայն ուղիղ նկատեց Ահարոնեանը, որ նախ պէտք է ստուգվի ժողովի կազմը: Ապա ճիշտ է և բժ. Նաւասարդեանի նկատողութիւնը. այստեղ կարելի է իղձեր միայն արտայայտել, բայց որոշումներ ու բանաձևեր չէ կարելի ընդունել: Իղձերը արտայայտվում ու քուէարկվում են, սակայն նրանք վերջնական ու պարտադիր չեն:

Ց. Ղօղանեան.— Իւրաքանչիւր ժողով պէտք է ընթացք տայ այն բոլոր ցանկութիւններին, որոնք արտայայտվում են այստեղ: Եթէ այստեղ խօսվածները բարի ցանկութիւններ են միայն, ապա ուրեմն պէտք է պարզել ժողովի տրամադրութիւնը: Ինչ վերաբերում է կազմին, այդ կազմը երէկ պարզվեց:

Նախագահը ստուգում է ժողովի կազմը. մասնակցում են ընդամենը 42 պատուիրակներ և լիազօրներ:

Այնուհետև ժողովը մաքերի փոխանակութիւնից յետոյ յանգեց այն եզրակացութեան, որ պէտք է կազմել մի առաջարկութիւն և ներկայացնել համազգային պատգամաւորական ժողովին ի քննութիւն և հաւանութեան դէպքում ներկայացնել հայոց կաթողիկոսին իբրև ազգի ցանկութիւն:

Զաւարեանը վերադառնում է նախորդ ժողովում յարուցած իր խնդիրներին և գլխաւորապէս կանգ է առնում ընտրողական դեմօկրատական սիստեմի վրա:

Յաջորդ ճառախօսները առարկում են, որ ոչ ոք դէմ չէ դեմօկրատական ընտրողական սկզբունքներին, բայց քուէարկել նրան չէ կարելի, որովհետև անգործնական է ներկայ դէպքում: Նախագահը ամփոփում է յանձնաժողովի առաջարկը, որի մէջ մտնում է նաև Զաւարեանի ասածների իմաստը:

Այնուհետև ժողովը անցնում է իր զբաղմունքների երկրորդ խնդրին՝ կաթողիկոսական թեկնածուների հարցին:

Հ. Առաքելեան կարդում է յանձնաժողովի դիմումների հիման վրա արտասահմանեան հայ գործիչներից ստացված կարծիքները կաթողիկոսական թեկնածուների մասին:

Պարզվում է, որ բոլորն էլ նախապատւութիւն են տալիս Իզմիրլեանին և այնուհետև տալիս են Օրմանեանի և Դուրեանի անունները:

Յետոյ նախագահը յայտնում է, որ յանձնաժողովի անդամ Լէօն կը կարդայ իր հաւաքած տեղեկութիւնները Իզմիրլեանի մասին:

Ժողովականներից ոմանք նկատում են, որ դա միակողմանիութիւն է, և հարկ չը կայ զեկուցումը կարդալ:

Լէօն բացատրում է, որ ինքը իր տեղեկութիւնները հիմնել է դօկումենտների վրա և ձեռքի տակ ունեցել է միայն Իզմիրլեանինը. եթէ ունենար միւսներինը ևս, չէր թագցնի, կասէր:

Նախագահ.—Այսօր պատրաստ է Լէօի զեկուցումը. լսենք: Իսկ երբ պատրաստ կը լինի միւսներինը ևս, այն էլ կը լսենք:

Եւ Լէօն բնորոշում է Իզմիրլեանին իր հաւաքած տեղեկութիւններով: Բայց նրա զեկուցումը, ուշ լինելու պատճառով, թերի է մնում և յետաձգվում է յաջորդ նիստին, որ նշանակվում է մայիսի 27-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, նոյն տեղում:

Լ. Դ.

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

◆ Պետերբուրգի համալսարանում վերջին նորութիւնը մայրաքաղաքում ապրող մի անյայտ գիրմանացու արած խոշոր նուիրատուութիւնն է: Օտարերկրացին, ինչպէս ասում են, ցանկութիւն է յայտնել 1000 ուսանողների «բոլոր պարտքերը» ծածկել: Ստուգելուց յետոյ, հաստատվել է, որ մայիսի 18-ին համալսարանի ատենից տելէֆօնով արդարև հարցրել է մի անձ, թէ որքան թւով ուսանողներ են արձակվում և ինչպիսի գումար է հարկաւոր մրտցնել, որպէսզի արձակված ուսանողները վերընդունվեն: Վարչութիւնը տալիս է հարկաւոր տեղեկութիւնները: Քսան և հինգ հազար րուբլի գումարը չէ շփոթեցնում օտարերկրացուն, որ ցանկութիւն է յայտնում մուծել այդ գումարը 1—2 օրից յետոյ: Ստացվել է 3 հազար րուբլու մի ուրիշ նուիրաբերութիւն ևս: («Русь»)

◆ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը մօտ օրերս հաղորդել է պատգամաւոր Մալինինկովին, որ մինիստրների խորհուրդը յանձնարարել է իրան մշակել օրինագիծ Սարատովում համալսարան բանալու մասին, առ այժմ, գոնէ, միայն բժշկական բաժանմունքով: Մինիստրի ասելով, այդ օրինագիծը կը պատրաստվի և կը ներկայացվի Դումային աշնանային սեսսիայի սկիզբներում: («Рус. С.»)

◆ Պետերբուրգի կանանց բարձրագոյն դասընթացքների պրոֆեսսօրների խորհուրդը դիմել է տեղական քաղաքագլխին խնդրելով միանուագ նպաստ տալ կուրսերին չքաւոր ունկնդրուհիների համար: Այդ դիմումի մէջ ասված է, որ 500 ունկնդրուհիներ ուսման վարձը չը վճարելու համար պէտք է արձակվեն: 2—3 տարի արդէն շարունակող ունկնդրուհիների արձակվելը միջոցներ չունենալու համար՝ չափազանց տխուր երևոյթ է: Մասնաւոր միջոցներով պահվող և մինիստրութիւնից ու քաղաքային վարչութիւնից աննշան նպաստներ ստացող կանանց կուրսերի պրոֆեսսօրների խորհուրդը հնարաւորութիւն չունի օգնել նրանց: Քաղաքային դպրոցական մասնաժողովում այդ հարցի առիթով տարաձայնութիւններ ծագեցին. մեծամասնութիւնը պահանջում էր մերժել. Նրան միացաւ նաև քաղաքային վարչութիւնը: Հարցը կառաջարկվի քաղաքային դումային լուծելու: («С. С.»)

ՍԼԱՒՈՆ ՀԻՒՐԵՐԸ ԵՒ ՀԱՄԱՍԼԱՒՈՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Ռուսաց իրականութեան մէջ մօտ օրերս կատարվեց մի ուշագրաւ փաստ, որին ապագայում թերևս վիճակված է կարևոր դեր խաղալ ոչ միայն սլաւոն աշխարհում, այլև միջազգային խնդիրներում:

Դա սլաւոն հիւրերի գալուստն է, որ նորից հրապարակ հանեց սլաւոնական միութեան խնդիրը և դրեց ռուսաց հասարակական կարծիքի առաջ:

Աւստրիական երեք յայտնի սլաւոն գործիչներ՝ Գրիբար և ռեյխսրատի անդամներ Կրամարժ ու Գլիբովիցկի եկան Ռուսաստան, սլաւոնական ցեղի խոշորագոյն մասի օրորանը, համասլաւոնական մերձեցման գաղափարը գլուխ բերելու համար:

«Սլաւոն եղբայրների» միջև կապ հաստատելու լօզունգը, որ այդ հիւրերը յարտարարեցին Ռուսաստանի ծոցում, նոր լօզունգ չէր. սլաւոնական հարցը դեռևս գոյութիւն ունէր տասնեակ տարիներ առաջ: Սակայն լոկ այն հանգամանքը, որ նրա գաղափարական ջատագովների շարքերում երևան եկան կոմս Դ. Ա. Տօլստոյ, կոմս Իգնատիէվ և այլ պետական պաշտօնեաներ, ցոյց է տալիս, որ նա կապվեց «պաշտօնական» Ռուսաստանի հետ, արձագանք չը գտաւ հասարակական լայն խաւերի մէջ և նոյնիսկ թաղեց սլաւոնական հարցը:

Այժմ փոխված է իրերի դրութիւնը. սլաւոն ցեղերի մերձեցման խնդիրը այսօր նորից հիւրերը փորձում են ազատ, կուլտուրական Ռուսաստանի հետ. Նրա վրա են դնում սլաւոնական հարցի լուծումը:

Մայիսի 16—18-ին այդ երեք սլաւոն հիւրերը եղան Պետերբուրգում և սիրտ եղբայրական ընդունելութիւն գտան:

Նրանց կարճատև ներկայութիւնը՝ յանուն այդ լօզունգի՝ կարողացաւ համախմբել իրանց շուրջը հասարակական տարբեր աշխարհայեացքներ ունեցող գործիչներին, զանազան քաղաքական կուսակցութիւնների ներկայացուցիչներին. մենք տեսնում ենք իրար կողքի, թէև տարբեր ըմբռնումներով, կադետներին, խաղաղ վերանորոգչականներին, հոկտեմբերեաններին, լեհական կոլոն, չափաւորներին ու աջակողմեաններին:

Նրանք ունեցան երկու ժողովներ (մայիսի 16 և 17-ին) և մշակեցին մի շարք կուլտուրական-տնտեսական ծրագիրներ, որոնք պէտք է զարկ տան սլաւոն ցեղերի մերձեցման խնդրին: Հիմնել համասլաւոնական բանկ, գրական բորսա, մամուլի բիւրօ, ժուռնալիստների ժողովներ, կազմակերպել Ռուսաստանում մարզարաններ (սօկօլների ընկերութիւն) ինչպէս Աւստրիայի սլաւոնները ունեն վաղուց, որոնք սլաւոնական եղբայրութեան մտքի տարածողները կը հանդիսանան, սլաւոնական երգեցիկ ընկերութիւններ, համասլաւոնական ցուցահանդէս Մոսկվայում և այլն—ահա այն գործնական առաջարկները, որ եղել են այդ ժողովներում: Ոչ մի ակնարկ քաղաքական խնդիրների մասին. քաղաքական նպատակները բացասվել են այնտեղ և ամենքն էլ աշխատել են լինել լօյալ:

Իրանց միսիան վերջացած համարելով սլաւոն հիւրերը մայիսի 18 ին վերադարձել են իրանց երկիրները:

Սակայն կատարված փաստը շարունակում է դեռ պահպանել իր թարմ տպաւորութիւնը. Նրա մասին խօսում են ու գրում:

Հիւրերի գալուստը առայժմ ունեցաւ երկու խոշոր ազդեցութիւն. մէկը այն է, որ դրա շնորհիւ լեհական հարցի մասին կարծես նոր տրամադրութիւն է նկատվում Պետական Դումայի մեծամասնութեան շրջաններում, գուցէ և կառավարութեան, իսկ միւսը՝ համասլաւոնական ցուցահանդէսը Մոսկվայում, որ տեղի պէտք է ունենայ 1911 թւին՝ ռուս գիւղացիների ազատագրութեան 50 ամեակի օրը:

Այդպիսով սլաւոն հիւրերի գալուստը Ռուսաստանի մէջ ապրող սլաւոն ցեղերի ինքնուրոյն զարգացման խնդրի համար մասնաւորապէս և ընդհանրապէս սլաւոնականութեան ձգտումների նկատմամբ կարող է որոշ ազդեցութիւն ունենալ, թէև, ժողովների շտապողականութեան շնորհիւ, նրանք մուտք չը գործեցին գրական ու հասարակական այն շրջանները, որոնցով միայն կատարվում է կուլտուրական միացումը:

Թւում է, սակայն, որ այդ ազդեցութիւնը, որքան էլ խնամքով վարագուրվում է կուլտուրական մերձեցման ու զարգացման հեռանկարներով, որքան էլ ձգտում է լօյալ մնալ քաղաքական դիտումների նկատմամբ, իր մէջ պարունակում է քաղաքական որոշ տենդենցներ, նպատակներ:

«Ռէալ» քաղաքականութեան հետամուտ ներկայ օրերում միամտութիւն կը լինէր ղեկավարվել միայն կուլտուրական միութեան ծրագիրներով:

Լեհական հարցի վերաբերմամբ ռուս հասարակութեան պահպանողական շրջանների տրամադրութիւնների մէջ նկատվող մասնակական փոփոխութիւնը հիմք է տալիս հաւանական ենթադրութիւններ անելու սլաւոն հիւրերի նպատակների մասին:

Թւում է՝ որ նրանց գալուստի գլխաւոր նպատակն է եղել մի կողմից Ռուսաստանում մտերմական կապ ստեղծել լեհական կօլօյի և կառավարութեան կուսակից ռուսական աջակողմեանների միջև, իսկ միւս կողմից Ռուսաստանի լեհական կօլօյի աջակցութեամբ ազդել աւստրիական լեհական կօլօյի վրա, որպէսզի նա համերաշխ գործէ սլաւոնական կլուբների հետ, ինչպէս այդ ճիշտ նկատում է «Р. Утро» լրագիրը:

Սրանց պէտք է ուրախանալ, եթէ այդ բանը աջողվի նրանց: Ռուսաստանում կան մի շարք սլաւոն ցեղեր. սլաւոն-լեհեր, մօլօրօսներ, բելօրօսներ, վելիկօրօսներ, որոնք զուրկ են քաղաքացիական տարրական իրաւունքներից, կուլտուրական ինքնուրոյն զարգացման հնարաւորութիւնից. թերևս լեհական հարցի արդարացի լուծումը կարողանայ բարերար ազդեցութիւն անել նաև միւս մանր ցեղերի վրա:

Այդ տեսակէտից կարելի է ողջունել սլաւոն հիւրերի գալուստը:

Լ. Դանիէլեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասի Փոխարքայի ամուսին կոմսուհի Ե. Ա. Վօրոնցօվա-Դաշկօվան մայիսի 24 ին այցելելով «Մեղու» ընկերութեան աշխատանքի տունը՝ նուիրել է իր կողմից 100 րուբլի: Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը, որ կայացաւ միւս օրը, մայիսի 25-ին, կոմսուհուն միաձայն ընտրում է ընկերութեան պատուաւոր անդամ:

◆ Փոխարքայի դիւանատունը պաշտօնական յայտարարութեամբ հերքում է «Рѣчь» լրագրի ապրիլի 20-ի համարում լոյս տեսած հեռագիրը Քութայիսից, որ յայտնում է, թէ «քաղցից առաջ է եկել ցինգա կոչված հիւանդութիւնը»: Դիւանատունը շեշտում է այն հանգամանքը, որ ամբողջ Քութայիսի նահանգում ոչ ցինգա և ոչ մի այլ հիւանդութիւն քաղցածութեան հողի վրա առաջ չէ եկել:

◆ Գեներալ Միշչենկօյի փոխարէն կովկասեան 2 րդ զօրաբանակի հրամանատար նշանակված է գ.-լ. Շուվայեվը:

◆ Պետական Դումայի աջակողմեան պատգամաւորները Նոր հարցապնդում են մտցրել Դումա կովկասեան դպրոցների ուսանողութեան մասին, որ իբր այդ ուսանողութիւնը մասնակցութիւն է ունենում յեղափոխական շարժմանը:

◆ Ասխաբադից, պ. Նիկօլայ Սաֆարեանից ստացել ենք 4 ր. 50 կ. յանձնելու համար հանգուցեալ դերասան Գէորգ Պետրոսեանի ընտանիքին, որին խնդրում ենք գալ և ստանալ:

◆ Ստացանք տիկին Սրբուհի Պօղոսեանից 15 րուբլի յօգուտ Կովկասի հայ տառապեալների, փոխարէն հոգեհանգստի իր եղբայր Դերենիկ Հայրապետեանի մահվան տարեդարձի առիթով:

◆ Մենք ստացանք «Արդունքներ» վերնագրով գրական-երաժշտական-գեղարուեստական ժողովածուն, որի խմբագիր-հրատարակիչներն են Զարէլ Բերբերեան և Եղիշէ Բաղդասարեան և որի զուտ արդիւնքը յատկացված է հայ սովեալներին: Վաղուց մենք տեսնում էինք գանգատներ զանազան տեղերից այդ ժողովածուի առիթով: Ուրեմն գանգատավորները կարող են այժմ դիմել հրատարակիչներին և ստանալ գիրքը: Գալով բովանդակութեան, պէտք է ասենք, որ նրա մէջ տպված են բաւականաչափ հայ կանանց յօդուածներ, գրուածներ, ոտանաւորներ, թէ ինքնուրոյն և թէ թարգմանական: Ժողովածուն պատկերազարդ է և պարունակում է բազմաթիւ պատկերներ ու նկարներ: Տպված է մեծ խնամքով, ճաշակով: Մի ուրիշ անգամ աւելի մանրամասն կը խօսենք:

◆ Մայիսի 25 ին Զուբալովի ժողովրդական տանը մեծ բազմութիւն էր ժողովվել վրաց բանաստեղծ Ակակի Ծերեթելու դասախօսութիւնը լսելու համար: Իր դասախօսութեան մէջ դասախօսը պարզեց երկու գլխաւոր դրութիւնները, որ արտայայտել է 12-րդ դարում Ռուսթավելին, ա) կանանց էմանսիպացիան և բ) դասային հաւասարութիւնը, որով Վրաստանի ճորտութեան իրաւունքի մէջ նա տեսնում էր մեծի և փոքրի յարաբերութիւն, և ոչ թէ տիրոջ և ճորտի: Դասախօսին վարձատրեցին ծափահարութիւնով:

◆ Կիրակի օրը Թիֆլիսի արտիստական թատրոնում դասախօս Ռօժկովը կը դասախօսէ «Մարկսիզմը և անձնաւորութիւնը» թեմայով: Սկիզբն է ցերեկվայ ժամը 11-ին:

◆ Չը նայած իշխանութեան այն հրամանին, որով արգելվում է այսուհետև գործածել հին կշիռները, այնուամենայնիւ հրապարակի վրա շարունակվում են ծախել նրանցից: Թէ որքան է տուժում ազգաբնակութիւնը դրանցից, այդ երևի շատերը իրանց վրա անձամբ կրած կը լինեն, մանաւանդ մսավաճառների և մրգավաճառների կողմից: Մեզ պատահել են դէպքեր, երբ 3 ֆունտ մրգեղէնի մէջ վաճառողը գողացել է քառորդ ֆունտ: Երէկ, ամսիս 27-ին, Երևանեան հրապարակի վրա ոստիկանութիւնը ձերբակալեց մի թուրք մրգավաճառի և կշռքի հետ տարաւ ոստիկանատուն արձանագրութիւն կազմելու համար: Կշեռքի վրա չկար նշան և բացի դրանից մէկ թաթի տակից կպցրած էր աւելորդ ծանրութիւն: Հրաւիրում ենք կրկին անգամ ուժ հարկն է ուշադրութիւնը այդ կշեռքների վրա և ցանկալի է որ առաջ հեռացված տեսնել նրանց գործածութիւնից:

◆ Առաքելեան, Բարօվիկօվ, Մարգարեան, Գէորգեան, Վարդանեան, Կօբաձէ, Իւրօվցօվ, Մախվիլաձէ, Պիլիշվիլի, Սուլխանօվ, Գաբունիա և Ջափարիձէ, որոնք կօնդուկտօրի և վատմանի պաշտօններով ծառայում են Թիֆլիսի էլեքտրաքարշի վրա, գողութեան և այլ յանցանքների համար արձակված են իրանց պաշտօններից:

◆ Թիֆլիսի 80 վաճառականներ առանց ազգի և կրօնի խտրութեան որոշել են իրանց այսօրվայ առևտրի ընդհանուր մուտքից 5% ը յատկացնել վրաց մէջ գրագիտութիւն տարածող ընկերութեան օգտին: Գովելի է անշուշտ վաճառականների այս քայլը; սակայն յուսանք, որ նրանք իրանց այդ օգնելու պատրաստակամութիւնը չեն սահմանափակի և երևան կը հանեն ուրիշ նման օգտակար ընկերութիւնների համար անխտիր:

◆ Թիֆլիս է եկել էլեքտրաքարշի անօնիմ ընկերութեան լիազօր Գաբրիէլը Բէլգիայից, էլեքտրաքարշի ծառայողների հետ մի քանի կապակցութիւններ կազմելու և նոր պայմանագիր կապելու համար:

◆ Թիֆլիսի էլեքտրաքարշի նոր վագոններից կրկին ստացվեցին 5-ը, որով մինչև այժմ արտասահմանից ստացվել են էլեքտրաքարշի քսան նոր վագոններ:

◆ Մամուլի տակից լոյս տեսաւ Թիֆլիսի քաղ. վարչութեան անդամ իշխ. Ա. Մ. Երկայնաբազուկ-Արղութեանի ընդարձակ շահագործման զեկուցագիրը՝ Թիֆլիսի հացերի և նրանց մասին:

◆ Թիֆլիսի ժողովարանը մայիսի 25-ի իր ընդհանուր ժողովում գաղտնի քուէարկութեամբ որոշել է 1) անգամութիւնից արձակել Գ. Տէր-Ղևոնդեանին անբարեխիղճ կերպով թղթախաղ խաղալու համար, 2) մինչև 1909 թ. յունվ. 1-ը արգելել ժողովարան մտնել եղբ. Սուսանովներին:

◆ Մայիսի լոյս 25-ի գիշերը, Թիֆլիսում, Երևանեան հրապարակի վրա գտնվող Միրիմանեանի խանութում երևան են հանել մետաքսէ գործուածքների խոշոր գողութիւն: Գողերը, ինչպէս ենթադրում են, մտել են Սօլօլակի ջրանցքով:

◆ Թիֆլիսի քաղաքային դումայի քարտուղարի պաշտօնի համար ընտրված թեկնածուներից Ս. Զաւարեանը հրաժարվել է այդ պաշտօնից, այնպէս որ նահանգապետի հաստատութեանը կառաջարկվի միայն Զարարը:

◆ Մայիսի 25-ին, ինչպէս կարդում ենք տեղական «Т. Л.» լրագրում, Թանգոյեան եկեղեցում կայացաւ ծխականների (75 հոգի) հետաքրքրական ժողովը եկեղեցու երեցփոխ Խաչատուր Տէր-Մարգարեանի եօթամեայ գործունէութեան մասին վերստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցումը լսելու համար: Նոյն եկեղեցու աւագ քահանայ Ներսէս Ղամազեանը մեղադրեց երեցփոխին այն բանում, որ նա ինքնակամ կերպով գործադրել է եկեղեցու փողերը և մի շարք զանցառութիւններ է գործել. Լսելով վերյանձ. զեկուցումը, ժողովը ձայների մեծամասնութեամբ որոշեց ժամանակաւորապէս պաշտօնից հեռացնել Խաչատուր Տէր-Մարգարեանին, հրաւիրել չորս հմուտ հաշուապահների, 2-ական հոգի իւրաքանչիւր կողմից, վեր. յանձնաժողովի հետ միասին բոլոր հաշիւները քննելու համար, և ստուգութեան հետևանքը ներկայացնել երեք ամսից յետոյ ծխականների ընդհանուր ժողովին այդ հարցի վերաբերութեամբ մի վերջնական վճիռ կայացնելու համար:

◆ Լրագիրներից երևում է, որ Լենքօրանի գաւառում վարարած Կուրը և Արաքսը մեծ աւերածութիւններ են գործել. Ազգաբնակութեան դրութիւնը ծանր է:

◆ ՊԱՐԻԶԻՑ պ. Ա. Չօպանեանը գրում է. «Յորին ցաւով իմացայ Գրիգոր Վանցեանի անակնկալ ու ողբերգական մահը: Կը խնդրեմ որ հաճիք յայտնել իր ընտանիքին իմ անկեղծ վշտակցութիւնները»:

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Մայիսի 26-ին Կուրի մէջ լողանալու ժամանակ խեղդվեց Գօրու գ. գիւղացի Պլատօն Տիկաշվիլին:

◆ Մայիսի 25-ին Լազօղազսկի փողոցում մի անյայտ մարդ ատրճանակով մահացու կերպով վիրաւորեց աղնախեցի, արհեստով շանտամխատ, էքսպրօպրիատօր և կողոպտիչ Նիկօլայ Մաչարաշվիլուն:

◆ Մայիսի 26-ին, երեկոյեան ժամը 9-ին, Մաղուանի փողոցում, 2-րդ կարգի վաճառական Գր. Տէր-Աբրահամեանը նստած էր իր տան պատշգամբում, երբ մի անյայտ չարագործ կրակեց նրա վրա վնասվել, սակայն անհետևանք: Վերջին ժամանակներս Տէր-Աբրահամեանը սպառնալից նամակներ էր ստանում 2000 րուբլու պահանջով, իսկ մայիսի 6-ին նրա տան բակում նետվեց մի ռումբ: Կրակոցի ձայների վրա հասան ոստիկանութեան պաշտօնեաները և զինուորները և փախչող չարագործների ետևից կրակեցին, բայց նոյնպէս ապարդիւն: Չարագործները կարողացան փախչել:

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Մայիսի 24-ի գիշերը խուզարկու ոստիկանութեան գործակալները խուզարկութիւններ են կատարել քաղաքի զանազան յետ ընկած մասերում: Կալանաւորված են 9 կասկածելի անձնաւորութիւններ, որոնցից մի քանիսը անցագիրներ չեն ունեցել:

◆ Քաղաքային դումայի մայիսի 21-ի նիստում քննվել է քաղաքային զգրոցների ազգայնացման և ռուս-հայկական դպրոցներ բանալու հարցը, որ 2—3 ամիս առաջ յարուցվեց դումայում, բայց յետաձգվեց, և քաղաքի 400,000 րուբլանոց կրթական բիւջէից հայ դպրոցների համար պահանջվող 6000 րուբլին զանազան պատրուակներով ձգձգվեց: Դուման լսելով դպրոցական մասնաժողովի զեկուցումը, համաձայն, առանց վիճաբանութեան միաձայն ընդունում է ռուս-հայկական դպրոցներ բանալու առաջարկը: Այդպիսով, առաջիկայ սեպտեմբերից դռները բաց կանեն 600 հայ մանուկների առաջ քաղաքային ազգայնացրած դպրոցների 12 առաջին բաժանմունքները, իսկ յաջորդ տարիները, ի հարկէ, կը բացվեն նաև երկրորդ ու միւս բաժանմունքները: («Б.»)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Առաջիկայ շաբաթ Պետերբուրգ է գնալու Գօյի ռուսական դեսպան Զինօվիևը, որի գալուստին մեծ նշանակութիւն է տրվում: («Св. М.»)

◆ Մոսկվայի երդուեալ-հաւատարմատարների խորհուրդը փաստաբանների կազմի մէջ է ընդունել տ. Պօգօսեանցին, որը առաջին կինն է այդ ասպարէզում:

◆ Օդեսսայի պրիստաւի օգնական Վօլոնեվը, որ ծառայութիւնից արձակվել էր կաշառակերութիւնների ու դրամաշորթութիւնների համար, մօտ օրերս կալանաւորված է՝ մինչև որ 15 հազար րուբլու գրաւական կը ներկայացնի: Վօլոնեվի բնակարանը խուզարկելիս՝ գտնվել է բանկային գրքոյկ 13 հազար րուբլու փաստաթղթով, որը կցված է գործին իբրև ապացոյցութիւն նրա դէմ յարուցվող պահանջների: («Р. Сл.»)

◆ Ելիսավետպօլի տգէտ մասսայի մէջ լուրեր են տարածվել, որ իբր թէ քաղաքային հիւանդանոցում թունաւորում են տիֆով հիւանդներին. ուստի նոր հիւանդները յամառաբար հրաժարվում են հիւանդանոց մտնել: Դրա շնորհիւ համաճարակը գնալով սաստկանում է և զոհերի թիւը կրկնապատկում: Քաղաքային բժիշկները խորհուրդ են տալիս վարչութեանը թատրոնում բաց թողնել ազգաբնակութեան մէջ, նոյնպէս և խնդրել հոգևորականութեանը բացատրելու այդ լուրերի անհիմն լինելը և հիւանդանոցում տիֆով վարակվածներին առանձնացնելու անհրաժեշտութիւնը:

◆ «Бессараб. Жизнь» լրագիրը առաջ է բերում մի շարք թւեր, որոնցով ապացուցանում է, որ Կրուշևանի կատարած շահատակութիւնների ու դրամաշորթութիւնների գումարը Բեսսարաբիայում ունեցած իր գործունէութեան ամբողջ ընթացքում աւելի է 200,000 րուբլուց: («Русь»)

ՄԱՄՈՒԼ

«Рус. Вѣд.» լրագրի մայիսի 20-ի համարում կարդում ենք.

«Մոսկվայի գաւառական զեմստվօյի վարչութիւնը երէկ տեղեկութիւն է ստացել նահանգական ուսուցչարանական խորհրդից հայ-լուսաւորչական դաւանութեան պատկանող ուսուցչուհի Ե. Ս. Բօմաջեանին պաշտօնում հաստատելու մասին: Գաւառական վարչութիւնը յիշեալ տիկ. Բօմաջեանին նշանակել է Բայեվօի զեմստվօյեան ուսումնարանի վարժուհի այն հիման վրա, որ համաձայն տարրական դպրոցների կանոնադրութեան՝ ուսուցիչներ կարող են նշանակվել լիւթերական և այլ քրիստոնէական դաւանութիւնների պատկանող անձեր: Այդ նշանակելը սակայն բողոք յարուցեց ժողովրդական ուսումնարանների տեսուչ պ. Մարկովի կողմից, թէև Մոսկվայի գաւառական ուսումնարանների խորհուրդը տ. Բօմաջեանին հաստատեց իր պաշտօնում այն պայմանով միայն, որ նա չաւանէ կրօնը: Տեսուչ Մարկովը բողոքեց նահանգական ուսումնարանական խորհրդի առաջ

ապացուցանելով որ տարրական դպրոցներում, նրա կարծիքով, դասաւանդողներ կարող են լինել միայն պրաւօսլաւ դաւանութեան պատկանողները։ Նահանգական խորհուրդը համաձայնվեց տեսչի պատճառաբանութեան հետ և որոշեց զրկել տիկին Բոմաջեանին իր պաշտօնից։

«Այդպիսով Մոսկվայի Նահանգական խորհրդի որոշումը, ի հարկէ, հեռու լինելով օրէնք դառնալուց, սակայն ստեղծում է օրինակ—պրեցեդենտ օտարադաւան ուսուցիչների համար»։

Ներկայ ռէակցիայի ժամանակ այդպիսի սիւրպրիզներ մեզ համար անսպասելի չեն։

*

«Հովիւ» թերթը հաղորդում է, որ մայիսի 20-ին Վրաստանի և Իմերէթի կօնսիստօրիայի ամբողջ կազմը հրաւիրված էր Թիֆլիսի II հաշտարար դատարանի քննիչի կամերան կօնսիստօրիայում կատարված քրէական յանցանքների համար։ Հետաքրքրական է իմանալ, ինչ տեսակ հանցանքներ են և ովքեր են գործողները։ Ինչու կօնսիստօրիան բացատրութիւն չէ տալիս հասարակութեան՝ թիւրիմացութիւնների առաջն առնելու համար։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թիֆլիս, 24 մայիսի

«Վտակ» թերթը իր № 110-ում «Վերջին խօսք» յօդուածի մէջ տպել է մի քանի անճշտութիւններ, որ ուղղելու պարտք ենք համարում։

«Վտակը» գրում է. «Քալանթարի ակնարկած ժողովում մասնակցել են միայն 8—9 հոգի»։

Դա սուտ է. այլ այդ ժողովում ներկայ էին 17 հոգի։

«Վտակը» գրում է, որ «այդ 8—9 հոգուց մի քանիսը կողմնակից են եղել միալուն, միւսները դէմ»։

Դա ևս սուտ է։ Ճշմարտութիւնը այն է, որ երբ պ. Քալանթար յայտնեց, որ ինքը մասնաժողովի նախագահին մասնաւոր կերպով յայտնել է, թէ «եթէ եկեղեցականծխական դպրոցների խնդրի հարցում, անհամաձայն լինելով, հեռանան եկեղեցու ներկայացուցիչները, ինքը պ. Քալանթարը ևս որպէս ծխական պէտք է հեռանայ ժողովից», ներկայ եղողներից մէկը՝ պ. Ս. Ա.-ն շատ դրական կերպով պնդեց, որ պ. Քալանթարի հեռանալը աւելորդ է, որ նա պէտք է մնայ, իր առանձին կարծիքները յայտնի և այլն։ Այդ առաջարկին միացան ժողովականներից 3—4 հոգի և ներկայ եղողներից ոչ մէկն էլ չը բողոքեց այդ առաջարկի դէմ. իսկ եթէ գտնվեց մէկը, որը հակառակ էր, նրա խօսքերը վերաբերում էին կաթողիկոսի կողմից եկած պատգամաւորներին և ոչ թէ պ. Քալանթարին։

«Վտակը» գրում է. «Եթէ այդպիսի որոշում եղած էլ լինէր—դա նշանակութիւն չունէր, որովհետև հանգամանքները դրանից յետոյ շատ էին փոխվել»։

Սա արդէն սուտից մի փոքր էլ այն կողմն է անցնում, որովհետև եթէ պ. Քալանթար խորհրդակցութեան որոշման հակառակ գործէր, առանց այդ մասին նոյն ժողովին նախապէս յայտնելու, ժողովականները ամենայն իրաւամբ նրան կը մեղադրէին այդ քայլի համար։

«Վտակը» գրում է. «Մկզբի ժողովում հէնց ինքը պ. Քալանթարը աշխատել է հաւատացնել, թէ յանձնաժողովը տրամադիր է ընդունել գրեթէ բոլոր այն կէտերը, որոնք ապահովում են մեր դպրոցների ինքնուրոյնութիւնը»։

Դա հինգերորդ սուտն է. Քալանթարը այդպիսի հաւաստիացում չը տուեց ոչ այդ և ոչ էլ յետագայ ժողովներում. ընդհակառակը այդ հարցում, գոնէ երկրորդ խորհրդակցութեան ժամանակ, կաթողիկոսի պատգամաւորներն էին որ ամենից աւելի լաւատես էին, և հէնց այդ էր պատճառը, որ նրանք իրանց դուրս գալը ձգձգեցին ամբողջ ամիս ու կէս։

Որովհետև ես ներկայ եմ եղել հինգ խորհրդակցութիւններից չորսին, ուստի, տեսնելով փաստերի մտածված և դիտաւորեալ կերպով խեղաթիւրված լինելը, պարտք եմ համարում վերականգնել ճշմարտութիւնը։

Ա. Աթանասեան

—

Թիֆլիս, 12 մայիսի

«Մշակի» № 99-ում Ն. Սիմէօնեանց ստորագրութեամբ տպված է մի նամակ Օրդուբաթից, ուր ի միջի այլոց ասված է. «Գանձակի ս. Յովհաննէս ուխտատեղուց եկած արդիւնքը անզգալի կերպով գոլորշիացել է և որ Հանգամէջի տէր Մարտիրոսի մահից յետոյ ուխտատեղին սեփականութիւն է մնացել Կարապետ Բարայեանցին և նրա մահից յետոյ նոյն կերպով օգտվում է նրա Վասօն»։

Աւելորդ համարելով մի առ մի պատասխանել պարոն «Թղթակցի» գրածներին և թէև հանգուցեալ հօրս արածները, որի շնորհիւ գոյութիւն ունի յիշեալ ուխտատեղին և որը կը հաստատէ ոչ միայն Օրդուբաթի հասարակութիւնը, այլ ամբողջ Ագուլիսի շրջանը,—ես թոյլ եմ տալիս ինձ նկատել, որ յիշեալ ուխտատեղին տարեկան եկամուտ է ունեցել 50—100 ր., իսկ վերջին 2—3 տարին շնորհիւ Թուրք-հայկական ընդհարումների համարեա ոչինչ. իւրաքանչիւր տարի էլ մանրամասն հաշիւ է տրվում հոգևոր կառավարութեան։ Այս բոլորը անշուշտ հրապարակով կը հաստատէ ամբողջ Օրդուբաթի հասարակութիւնը։ Գտնելով Ն. Սիմէօնեանցի ամբողջ գրութիւնը յետին մտքերի արդիւնք և զրպարտութիւն, առաջարկում եմ հրապարակով յետ վերցնել իր գրածները, հակառակ դէպքում ես նրան կանչում եմ ատեան։

Լազ. Բարայեան

—

Բագու, 2 մայիսի *)

Խնդրում ենք ձեր «Մի բացատրութեան» սոյն բացատրութիւնը տպագրէք «Մշակի» մօտակայ համարներից մէկում։

«Մշակի» № 94-ի մէջ «Մի բացատրութիւն» վերնագրով յօդուածում ցաւ էք յայտնում, որ ձեր թղթակիցը, «թերևս ինչ-ինչ կուսակցական միտումներից դրդված (ընդգծումը մերն է), այդպիսի անճիշտ և սխալ տեղեկութիւններ է հաղորդել այդպիսի մի խոշոր երևոյթի մասին, որ առհասարակ մեծ արժէք ունի բանուորական կեանքում»։ Սա ձեր յայտնած ցաւն է։

Սրանով գալիս ենք հաստատելու, որ ձեզ երբեք սխալների մէջ չէ գցել Միրզոյեվի ֆիրմայի գործադուլի մասին հրատարակած՝ Ս. Գարագաշի թղթակցութիւնը։ Լոկ «Баку»-ն չէր, որ այս դէպքը աղաւաղեց. «Гудокъ», «Անի» և «Դրօշ» օրգանները համարվածները, ինչ-ինչ նեղ և ստոր բնազդներով առաջնորդվելով, գործողութիւնը ներկայացրին բոլորովին հակառակ կերպով։

Անհերքելի փաստը սա է. զանազան Լևոնիկներ, յանձին Հ. Յ. Դաշնակցութեան, դաւաճանեցին բանւորութեան իրանց հրաշալի «Նարդի խաղալով», իսկ միւս «սօցիալիստները», «խաւարի» հոտից կուրացած, բանւորութիւնը իրանց ախորժակին զոհ դարձրին երկար ձգձգելով բանակցութիւնը, որից զրկված բանւորները բանակցութեան խնդիրը inճnակամ յանձնեցին Հնչակեան կուսակցութեան և վեց օրում ստացան լրիւ իրանց դրած պահանջները։ Որպէս ապացոյց այդ ստոր միտումով ներս սպրդվածներին, ուղարկում ենք «Համաձայնութեան» կոպիան, որը ակնյայտնի ցոյց կը տայ թէ փողոցային թերթերի ծախու գրչակները և թէ ձեր «խմբագրատունը մասն լաւատեղեակ անձնաւորութեան» ինչ գոյնի և տարազի լինելները։

Որքան ուզում են, թող արլէկին հագնողները վայեն, կրկռան. ճշմարտութիւնը այն է, որ բանւորը շատ լաւ ճանաչում էր և ճանաչեց ներկայ դէպքում իր բարեկամներին։

Ուրիշ բացատրութիւններ աւելորդ են։

Փ. Արամազ

*) Տպում ենք ներկայ նամակը audiatur et altera pars սկզբունքի հիման վրա։ Խմբ.

—

Հին-Նախիջևան, 21 մայիսի

Կովկասի հ. բ. ընկ. Հին-Նախիջևանի ճիւղը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը յարգելի այրի տ. Լոյս Սարգսեանին՝ ի յիշատակ իր հանգուցեալ ամուսնու՝ Ալէք. Սարգսեանի, յօգուտ ընկերութեանս նուիրած մի հարիւր րուբլու համար։

Նախագահ՝ Երեմիա վարդապետ
Գանձապահ՝ Գ. Ղազարեան

—

Թիֆլիս, 24 մայիսի

Խնդրեմ տեղ տալ երկտողիս «Մշակում»։

Ես մեծ փափագ ունէի հանդիսատես լինել պ. Լէօի յօբելեանին, այնտեղ անձամբ արտայայտել իմ զգացմունքները և «Գրականութիւն և կեանք» շաբաթաթերթիս էջերում գրի անցնել իմ ստացած տպաւորութիւնները, բայց յանձնաժողովի կողմից խմբագրութիւնս չը ստանալով առանձին տոմսակ՝ ես զրկվեցի հնարաւորութիւնից յօբելեանին մասնակցելու։ Մարդ եմ ուղարկում բարեգործական ընկերութեան գրասենեակը պ. Լ. Բաբայեանի մօտ և բացատրութիւն պահանջում թէ ինչու, միւս խմբագրութիւնների նման, մեզ ևս չեն բարեհաճել տոմսակ ուղարկել։ Նա պատասխանում է, որ բոլոր հայ խմբագրութիւններին ուղարկված է և միևնոյն ժամանակ նոյն մարդու ձեռքով ուղարկում է մեզ 19-րդ կարգի մի տոմսակ։ Ես վրդովված դուրս եմ գալիս փողոց և տեղեկանում, որ շատերը չեն ստացել տոմսակ յանձնաժողովի անsակs ասեմ թէ անսխsեմ բռնած ընթացքի պատճառով։ Ես իսկոյն շտապում եմ Ներսիսեան դպրոց պ. Ահարոնեանցին բողոքելու, բայց այնտեղ չը գտնելով նրան՝ տոմսակը վերադարձնում եմ պ. Ս. Մալխասեանի միջոցով այս խօսքերով. «Որովհետև յանձնաժողովը տարրական քաղաքավարութիւն չունեցաւ, ընդունված կարգի և սովորութեան համաձայն, պատուել մի ամսուլի ներկայացուցչի, ուստի պ. Ահարոնեանին յայտնեցէք, որ, հակառակ մեր բուռն ցանկութեան, չենք կարող յօբելեանին մասնակցել ամենավերջին կարգի մի տոմսակով. այդ հարցը ես դնելու եմ հրապարակի վրա» և այլն։ Պր. Մալխասեանը ամենայն ուրախութեամբ յանձն առաւ այդ մասին պ. Ահարոնեանի հետ խօսելու։ Մինչև օրս ինձ անյայտ մնաց այդ խօսակցութեան հետևանքը, միայն փաստն այն է, որ ես տոմսակ չը ստացայ։ Նոյն օրը պ. Մալխասեանի մօտից հեռանալուց՝ փողոցում հանդիպեցի պ. Ղ. Աղայեանին և Յովհ. Թումանեանին զրուցելիս։ Բողոքում եմ նրանց։ Նրանք էլ տրտունջներ յայտնեցին յանձնաժողովի անկարգ վարմունքի դէմ։ «Գանգատաւորներ շատ կան, ասաց պ. Թումանեանը, մինչև անգամ զլացել են «Հասկերի» խմբագրութեան տոմսակ ուղարկելու»։ Այն ինչ լրագիրներում այսօր կարդացի, որ Ս. Լիսիցեանը այդ խմբագրութեան կողմից մասնակցել է։ Սա ինչ հանելուկ է, ես չեմ հասկանում։ Այս բանը ինչու՞ն վերագրել. եթէ այն բուռն յարձակման և դատափետման, որ ենթարկել եմ մեր թերթում պ. Լէօի յանցաւոր և աններելի լռութիւնը իր զինակից Արփիարի սպանութեան մասին և Դաշնակցութեան հակասական գործելակերպը բանակալութեան և համաժողովների սրբապղծութեան մէջ, դա ինչ կապ ունի յօբելեանի հետ. եթէ տոմսակները սպառված են եղել, դա էլ ծաղրալի դուրս կը գայ, որովհետև ես ժամանակին եմ բողոքել, երբ փողոցներում պտտեցվում էին տոմսակները աջ և ձախ՝ «խաթրինչին» և ինչպէս շատերն են ասում տեղ-տեղ էլ վաճառելով հատը 50 կ.—1 ր.։ Ինչու՞ մէկին պէտք է տալ արտօնութիւն, միւսին՝ ոչ։

Այս հարցը դնում եմ հրապարակի վրա և հրապարակական բացատրութեան եմ հրաւիրում յանձնաժողովի նախագահին և անդամներին։ Նախ ուզում եմ լսել նրանց խօսքը, պատճառաբանութիւնը և տարածված թեր ու դէմ լուրերի մասին հերքումը, և ես սպասում եմ։ Ի գիտութիւն մեզնով հետաքրքրվողների՝ յայտնում ենք, որ խմբագրութիւնս ոչ մասնակցել է յօբելեանին և ոչ իր կողմից ներկայացուցիչ է ուղարկել, բացի այս գրութիւնից պ. Ահարոնեանին ուղղած.

«Գրականութիւն և կեանքի» խմբագրութեան կողմից.

«Թերթիս խմբագրութիւնը շնորհաւորում է մեր պատմագիր Լէօի 25-ամեայ գրական գործունէութեան յօբելեանական տօնախմբութիւնը, ցանկանալով նրան աւելի եռանդ և տոկունութիւն՝ շարունակելու մեր գրական պատմութեան երևոյթների մասին իր ուսումնասիրութիւնները ամենայն անաչառութեամբ և անկողմնապահութեամբ»։

Գրիգոր Բալասանեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ի Ա

Հակապօrնօgrաֆիական համագումարը Պարիզում.—Պօրնօգրաֆիայի դէմ կռիւ մղելու նպատակով Պարիզում բացվել է միջազգային համագումար, որը հրաւիրված է հասարակական բարքերի պահպանման մասին, նշանաւոր ֆրանսիական սենատօր Բերանժէի նախաձեռնութեամբ։

Համագումարին ներկայ են Գերմանիայի, Բելգիայի, Դանիայի, Անգլիայի, Հօլլանդիայի, Իտալիայի, Նորվեգիայի և Ունգարիայի պատգամաւորները։ Ֆրանսիայից համագումարին մասնակցելու եկած պատգամաւորներ շատ կան, մանաւանդ գեղեցիկ սեռի ներկայացուցիչներ։ Բացվող համագումարին ողջունեց սենատօր Բերանժէն մի ճառով, որտեղ այն միտքն էր յայտնում, թէ անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռք առնել փրկելու ժամանակակից հասարակութիւնը։

Համագումարը հէնց իր առաջին նիստում որոշել է զանազան երկրների մէջ եղած բոլոր հասարակութիւններից ստեղծել մի ինտերնացիօնալ միութիւն՝ պօրնօգրաֆիական բովանդակութիւն ունեցող պատկերների հրապարակային ցուցահանդէսների դէմ կռիւ մղելու նպատակով, լինեն այդ պատկերները հոչակաւոր նկարիչների վրձինի արտադրութիւն թէ ուղղակի «բաց-նամակներ», այդ միևնոյն է։ Կազմակերպվելիք միութեան վրա պարտաւորութիւն կը դրվի իրանց կառավարութիւններից պահանջել հրատարակելու համապատասխան արգելողական օրէնքներ ու միջոցներ։

Համագումարի պարապմունքները, չը նայելով որ վերաբերում են բարոյականութեան պրինցիպներին, այնուամենայնիւ առանձին ուշադրութիւն չեն վայելում Պարիզի հասարակութեան մէջ։

Արդիւնաւոր հետևանքներ քիչ են սպասում այդ համագումարից Ֆրանսիայի սահմաններից դուրս ևս։ («Р. Утро»)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

Ն ե ր ք ի ն

26 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Վիլնայի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու բարօն Վօլֆը նշանակվում է կայսերական Ալէքսանդրեան լիցէի վերատեսուչ։

Գեներալ-լէյտենանտ Միշլաևսկին նշանակվում է գլխաւոր շտաբի կառավարիչ։

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿ։ Տէրսկի շրջանի գեներալ-նահանգապետի ներկայութեամբ դրվեց ստորին տեխնիքական դպրոցի շինութեան հիմքը։ Շինութիւնը կառուցվում է բարձրագոյնս բաց թողնված 50 հազար րուբլով։

ԿԻԵՎ։ Գօրբօլէվկա գիւղում գիւղացիների ամբոխը մտաւ համագիւղացի մի գողի տունը։ Գողը իրան շրջապատված տեսնելով ամեն կողմից, այրեց տունը։ Հրդեհն անցաւ հարևան տներին և լափեց 22 տուն։ Ամբոխը գողին սպանեց։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բարձրագոյն հաստատութիւն գտաւ մինիստրների խորհրդի յատուկ կանոնագիրը ֆինլանդական այն գործերի ուղղութեան մասին, որոնք վերաբերում են կայսրութեան շահերին։ Մինիստրների խորհրդին է մնում քննել՝ թէ ֆինլանդական Մեծ Իշխանութեան մէջ ծագած հարցերից որո՞նք են շօշափում կայսրութեան շահերը։ Համապատասխան դրան, ամենահպատակ զեկուցագիր պահանջող գործերը Ֆինլանդիայի մինիստր ստատս-սեկրետարին յանձնելով հանդերձ, ֆինլանդական գեներալ-նահանգապետը նրանց երկրորդ օրինակը իր եզրակացութեան և գործին վերաբերող փաստաթղթերի հետ միասին ուղարկում է մինիստրների խորհրդի նախագահին՝ խորհրդում քննելու համար։ Ամենահպատակ զեկուցագիր պահանջող գործերի թւին են վերաբերվում այն օրէնքների նախագծերը, որոնք պատկանում են ֆինլանդական Մեծ Իշխանութեան համար, ինչպէս սէյմի, այնպէս և վարչական, սէյմին ուղարկվող Բարձրագոյն առաջարկութիւնների նախագծերը, սէյմի գրութիւնները և ամենահպատակ պետիցիաները, սենատի ամենահպատակ գրութիւնները, որոնք վերաբերում են կառավարելու խնդիրներին և յատուկ նշանակութիւն ունեն օրէնքների նախագծեր կազմելու համար Բարձրագոյն թոյլտուութիւն խնդրելու խնդրագրերը սէյմին առաջարկելու համար։ Մինիստրների խորհրդի նախնական քննութեան են ներկայացվում նաև այն ամենահպատակ զեկուցումների նախագծերը, որ կազմում են ֆինլանդական գեներալ-նահանգապետը կամ մինիստր ստատս-սեկրետարը իրանց սեփական նախաձեռնութեամբ, որոնք վերաբերում են վերոյիշեալ խնդիրներին։ Մինիստրների խորհրդի նախագահը ամենակարճ ժամանակամիջոցում ֆինլանդական գեներալ-նահանգապետին կամ ստատս-սեկրետարին հաղորդում է իւրաքանչիւր գործի վերաբերութեամբ խորհրդի եզրակացութիւնը։ Առանց այդպիսի եզրակացութեան գործը չէ կարող զեկուցվել Թագաւորին։ Այն դէպքերում, երբ մինիստրների խորհուրդը հնարաւոր չի գտնի համաձայնել ֆինլանդական Մեծ Իշխանութեան իշխանութիւններին առաջարկած գործերի ուղղութեան կամ լուծման հետ, կամ երբ մինիստր ստատս-սեկրետարը չի համաձայնի մինիստրների խորհրդի եզրակացութեան հետ, ֆինլանդական գեներալ-նահանգապետը և մինիստր ստատս-սեկրետարը ամենահպատակ զեկուցագիր են ներկայացնում ոչ այլ կերպ, բայց եթէ մինիստրների խորհրդի նախագահի կամ պետութեան պաշտօն մինիստրի հետ միասին։ Ֆինլանդական գեներալ-նահանգապետը և մինիստր ստատս-սեկրետարը անյապաղ մինիստրների խորհրդի նախագահին յայտնում են իրանց զեկուցագրերի նկատմամբ հետևած Բարձրագոյն հրամանների մասին և ուղարկում են նրան Բարձրագոյն հաստատութեան արժանացած օրէնսդրութիւնները և ենթադրութիւնները, ինչպէս նաև ամենահպատակ զեկուցումները։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Գուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

Ը Ն Դ Ո Ւ Ն Ո Ւ Մ Ե Ն

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և ներարդային։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։

Գ. Ե. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։

Ե Ր Ե Կ Ո Ն Ե Ր Ը

Ա. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ա. Միխիթարեանց

Մեկնեց կովկասեան հանքային ջրերը և անցեալ տարիների նման ընդունելու է հիւանդներին վեներական և մորթու ցաւերով Կիսլօվօդսկում, հիւրանոց «Րոսսիա»։

(ա. օ.) 100—59

Հ ա յ ո ց լ ե զ ո ւ ի
վ ա ր ժ ո ւ հ ի
ցանկանում է ԱՄԱՌԱՆՈՑՈՒՄ ՊԱՐԱՊԵԼ
ճաշի և սենեակի ՓՈԽԱՐԷՆ
1—1 Հասցէն «Մշակի» խմբագրատանը.

Թարգմանված պատրաստ է

„Какъ жили люди въ старину“
Кудрявскаго
եւ
„ЖИЛИЩЕ и ПОСТРОЙКИ ЖИВОТНЫХЪ“
Лункевича.
Ստ. Կարապետեան.

(չ.) 1—1

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ

1) Լիակատար բառարան ռուսերէնից հայերէն։ Գինը 8 ր., կազմով 8 ր. 60 կ., 9 ր., 9 ր. 50 կ., 10 ր. և աւել, նայած կազմին։ Ճանապարհածախսը (մօտ 1 ր.) հեղինակի վրա։

2) Լիակատար բառարան հայերէնից ռուսերէն։ Բաժանորդագինը 5 ր., առաջին բաժանորդների համար 4 ր.։ Լոյս են տեսել առաջին երկու պրակները։ Բառարանիս մնացած մասը լոյս պիտի տեսնէ մի գրքով։ Այսուհետև բաժանորդ գրվել միմիայն հեղինակի և Համբ. սարկաւագ Քարիմեանցի մօտ։

3) Գրպանի բառարան ռուսերէնից հայերէն։ Բաժանորդագինը 2 ր. 50 կ.։

4) Ռուսերէն այբբենարան եւ առաջին ընթերցարան, գինը 25 կ.։

Դիմել անխտիր. Тифлисъ, архидіакону Амбарцуму Каримянцу (Армянская семинарія) և կամ իրան հեղինակին այս հասցէով. С. Петербургъ, А. Дагбашяну (до востребованія)։ Երբեք չը դիմել ոչ Սամսոն Յարութիւնեանին (Բագու) և ոչ եղբ. Թառայեանների գրավաճառանոցին։

(13, 28) 2—2

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

վերսկսեց ընդունելութիւն
Ներքին եւ Ջղային
Հ ի ւ ա ն դ ն ե ր ի
Պեատիգօրսկում, Վերևի բուլվար № 14. տ. իշխ. Գիրէի, Пятигорскъ, Верхній бульваръ, д. кн. Гирей. 30—8

„Գուտտենբերգ“

գրավաճառանոցում ծախվում են Խան-Ազատի հետևեալ աշխատութիւնները.

1) «Ինչ է սահմանադրութիւնը» 10 կ.
2) Ալֆրեդ դը Միւսէ, «Տիցիէնի որդին», (Թարգմ. ֆրանս.), վէպ . . 20 կ.
3) Կաուցկի, «Ներկայացուցչական կառավարութիւն», (Թարգմ.) . . 40 կ.
4) «Դաշնակցութիւնը և իր ղեկավարները» . . . . . 15 կ.
5) «Յիշողութիւններ Խրիմեանի մասին» . . . . . 20 կ.

(օ. մ.) 5—2

ԿՐԱԿԻՑ ԿԱԼՈՒԱԾՔՆԵՐԻ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Վ Ա Ր Չ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ը

յայտնում է ի գիտութիւն ընկերութեան պ. պ. անդամների, որ կիրակի, ներկայ տարւայ յուլիսի 10-ին, ցերեկվայ 11 ժամին քաղաքային դումայի դահլիճում կայանալու է

Ա Ր Տ Ա Կ Ա Ր Գ Ը Ն Դ Հ Ա Ն Ո Ւ Ր Ժ Ո Ղ Ո Վ

ներկայ մայիսի 18-ին չը կայացածի փոխարէն, և այդ ժողովում, որպէս և մայիսի 18-ի ժողովում, պէտք է միայն կատարվի վարչութեան մի անդամի ընտրութիւնը վարչութեան նախագահի պաշտօնի համար և վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամների մի կանդիդատի ընտրութիւնը։

Ուստի վարչութիւնը պատիւ ունի ծանուցանելու պ. պ. անդամներին, որ, ընկերութեան կանօնադրութեան § 27-ի հիման վրա, նշանակված ժողովը կը կայանայ, յամենայն դէպս, և կը համարվի օրինական, չը նայելով ժողովին ներկայ եղող անդամների թւին։

2—2

Բ Ա Ց Վ Ա Ծ Է Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն ԵՒ Կ Ե Ա Ն Ք

Հ ա ս ա ր ա կ ա կ ա ն, գ ր ա կ ա ն, ա ր ո ւ ե ս տ ա կ ա ն
Պատկերազարդ շաբաթաթերթի
(Ներկայ կուսակցութիւններից անկախ)
Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ն № № 1 և 2

Բովանդակութիւն. № 1—Գրչի զինւորը «յեղափոխական» գնդակի զոհ.—Հայ եկեղեցին.—Մեր բարքերից.—Երգիր, մխպեր ջան, զուլումի երգեր.—Գրողի վիճակը.—Էն խրոխտալի ժպիտը դէմքին.—Մի առաջարկութիւն բոլոր հայ թերթերին.—Կնոջ կոչումը.—Ջօլները. Մի առաջարկութիւն բոլոր հայ թերթերին.—Ցայտարարութիւն։ № 2—Հայկական հարցը և «քաղաքակրթված» Եւրոպան.—«Քեալլագեօզ» ազգասիրական յեղափոխութիւնը և գրականութեան մէջ.—Մամուլ.—Փոստարկղ.—Ցայտարարութիւն։ № 2—Հայկական հարցը և «քաղաքակրթված» Եւրոպան.—«Քեալլագեօզ» ազգասիրական յեղափոխութիւնը.—«Գործ ենք պահանջում.—խական կրթութիւնը.—Մեր այժմեան հոգևորականութիւնը.—Մամուլ.—Մատենախօսական.—Լէօի յօբելեանը.—«Հովիւը» և նրա խմբագրի յօբելեանը.—Մեր պատասխանը պ. Լէօին.—Գրական մի կենդան նահատակ (Տիգրան Նազարեան).—Մեր պատկերները. Լէօ, Երգնիկ ք. Երգնկեան, Տ. Նազարեան (նրանց յօբելեանի առիթով) № 3-ը լոյս է տեսնելու յուլիսի 1-ին։ Բաժանորդագինը ամեն տեղ 3 րուբլի, կէս տարվանը՝ 2 րուբ., հատը 8 կ.։ Դիմել՝ Тифлисъ, редакція „Гракнутюнъ евъ Кянкъ“, Абасъ-Абадская площадь, Мугниискій 1-й тупикъ, домъ Ахвердова № 5. «Զարկի» բաժանորդներից ճիշտ հասցէն յայտնողները՝ կը ստանան թերթը ձրի։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Գրիգոր Բալասանեան

5—3